

AZ ORVOSI KÖNYVTÁROS

1967
7. ÉVF
1.
SZÁM

ORSZÁGOS ORVOSTUDOMÁNYI KÖNYVTÁR
ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
BUDAPEST

A Z O R V O S I K Ö N Y V T Á R O S

Az Országos Orvostudományi Könyvtár és
Dokumentációs Központ

T á j é k o z t a t ó j a

1967. 7. évfolyam 1. szám

T A R T A L O M

Oldal

SZEPESI Zoltánné: Az orvosi könyvtári hálózat
fejlődése és az ebből adódó objektív
nehézségek..... 1-12

ZALLÁR Andor: A szakirodalmi és bibliográfiai
ismeretek oktatásának kérdései az or-
vostudományi egyetemeken..... 13-23

MIKLÓS Róbertné: Az orvosi tájékoztatásban
leggyakrabban használt segédeszközök..... 24-34

I g é n y k u t a t á s

SZEPESI Zoltánné: Az orvosok érdeklődése az
orvostudományi témák iránt..... 35-57

VITA A SZAKOZÁSRÓL

KÁLLAY Istvánné: Szakrendszer kialakítása és az
ezzel kapcsolatos problémák a Fővárosi
KÖJÁL könyvtárában..... 58-65

BUDAI Sándorné: Szakrendszer kialakítása KÖJÁL
könyvtárak számára..... 66-75

K ö z l e m é n y e k - H í r e k..... 76-77.

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság

Felelős szerkesztő:

dr. Székely Sándor

Szerkesztő:

Torday Aliz

Szerkesztőség:

Országos Orvostudományi Könyvtár
és Dokumentációs Központ

Budapest, VIII.
Szentkirályi utca 21.

Telefon: 343-736, 343-788

Jelen számunk munkatársai:

Dr. SZEPESI Zoltánné az OOK Módszertani Osztályának vezetője, ZALLÁR Andor a SZOTE Könyvtárának vezetője, MIKLÓS Róbertné az OOK munkatársa, KÁLLAY Istvánné a F. városi KÖJÁL könyvtárosa, BUDAI Sándorné a Bács-Kiskun megyei KÖJÁL könyvtárosa.

F.k. Dr. Székely Sándor

Fővárosi Nyomdaipari Vállalat 16. telep - Budapest

Üzemegységvezető Csuka Tivadarné

Pld.szám 220 + 19 Alak B/5

I.sz. 67/675/Sz.

SZEPESI Zoltánné

AZ ORVOSI KÖNYVTÁRI HÁLÓZAT FEJLŐDÉSE ÉS AZ EBBŐL ADÓDÓ OBJEKTIV NEHÉZSÉGEK

I.

"A magyar könyvtárügyet szabályozó törvényerejű rendelet /"könyvtári törvény"/ - kisebb korrekcióktól eltekintve - lényegében a meglévő állapotokat szentesítette. A hálózati elv ezért sok tekintetben formális maradt". A KMK idézett megállapítása érvényes az orvostudományi könyvtári hálózatra is, ámbár másképpen, mint a többi hálózatra.

Igaz az, hogy szentesítette a meglévő állapotokat; az orvosi könyvtárak területén azonban kevés volt a szentesíteni való. Mindössze a könyvtárak spontán együttműködéséről lehetett szó, ez is néhány könyvtár közötti kölcsönzésre és szűkkörű tapasztalatcserére szorítkozott. Néhány nagyhagyományú könyvtár szolid, de konzervatív könyvtári munkát végzett az olvasók szűk köre számára. A hálózati központnak tehát - a meglévő könyvtárak bekapcsolása mellett - könyvgyűjteményekből kellett könyvtárakat és ezekből könyvtári hálózatot létrehozni. Ez a hálózat ténylegesen "behálózta" az egész országot, amennyiben kombináltan érvényesíti a területi és a szakmai szervezeti elvet.

Ez a "kétféle keresztmetszetű" elv a gyakorlatban nem képes a kellő mértékben érvényesülni, az elgondolás pedig igen jó. Érvényesülésének jogi és közigazgatási akadályai vannak. Ezek legjobban a 1018/1956. /III.9./ sz. MT. határozatnak a hálózatokra vonatkozó 11. bekezdése alapján mutathatók ki. Eszerint:

"A hálózati központ feladatai:

a/ a hozzá tartozó könyvtárak fejlesztési terveinek, állománygyarapításának, könyv- és folyóiratbeszerzési terveinek összehangolása."

Ugyanakkor ugyanez az utasítás kimondja, hogy "A hálózati központ kizárólag szakmai jellegű tevékenysége nem érinti a hálózathoz tartozó könyvtárak főfelügyeleti szerveinek jogkörét és a könyvtárak működése tekintetében fennálló felelősségét". Ebből következik, hogy csak tanácsolhat, kérhet és meggyőzhet; vagyis állandó "népnevelő" munkát kell végeznie, ha valamit el akar érni. Az orvostudományi hálózat központja éveken keresztül nem tudta elérni, hogy a könyvtárak nagy része egyáltalán készítsen fejlesztési tervet. A könyvtárosok egy része ugyan elkészítette, azonban kedvüket szegi, hogy a tervek megvalósítására nem kerülhet sor. Más részük szívesen elkészítette volna, azonban a fenntartó intézmény könyvtárra eső költségvetési részéről sincs összességű tudomásuk, mert nem közlik velük /az OOKDK több ilyen tárgyú körlevele ellenére sem/. Több gyógyintézmény különben sem tartja a könyvtárat elsődleges fontosságúnak, első a betegellátás. Ennek következtében azután a könyvtári munka fejlesztése a könyvtárak tekintélyes részében mind a Központ, mind a hálózati könyvtárosok részéről abban merül ki, hogy a meglévő adottságokból igyekeznek kipréselni minden lehetőt: mindenfajta megvalósítható szolgáltatást nyújtani, de úgy, hogy ne legyen vagy minél csekélyebb legyen a költségkihatása.

Ezen a területen viszont nagy a fejlődés. Így a hálózati központ

- b/ megszervezte és sikerrel működteti a könyvtárközi kölcsönzést
- c/ központi betűrendes könyv- és folyóiratkatalógust vezet
- d/ megszervezte a hálózathoz tartozó könyvtárak állománynyilvántartását
- e/ gondoskodik a könyvtári hálózat dolgozóinak képzéséről és továbbképzéséről.

A központ által előírt feladatokat a hálózati könyvtárak 85-90 %-a el is látja. Az előírásokat nem teljesítő, meggyőzhetetlen könyvtárak képviselőivel szemben /10-15 %/ azonban a Központ semmiféle szankciót nem al-

kalmazhat, még akkor sem, ha a könyvtár fenntartó szervének magatartása közérdeket sértő. Így pl. némely könyvtár nem vesz részt a könyvtárközi kölcsönzésben vagy egyes dokumentumokat nem ad kölcsön, mert egy-egy főorvos vagy professzor a dokumentumot nem hajlandó a kezéből kiadni. A könyvtáros nem képes munkáját egyenletesen végezni, mert a könyvtárhelyiséget a legkülönbözőbb célokra igénybe veszik. A könyvtárosokat a legkülönbözőbb nem könyvtári munkára igénybe veszik. Mindezekbe és a státusok betöltésébe a Központnak nincs beleszólása. Ennek következtében szakképzett könyvtárosok elmennek a hálózatból vagy más munkakörben helyezkednek el.

Az OOKDK-nak, a hálózati központnak egyetlen szankciós lehetősége: a deviza megvonása, szintén csak elméleti, egyrészt azért, mert a devizában nem részesülő intézmény vezetője azonnal a legfelsőbb egészségügyi szerveknél tesz panaszt és nyer orvosiást, másrészt maga az OOKDK sem akarja egy-egy vezető felelőtlensége vagy meg nem értése miatt a többi orvost büntetni, ill. a gyógyító munkát akadályozni és az illető könyvtár állománygyarapításának folytonosságát megtörni.

Az OOKDK hálózata szervezetének vonatkozásában sem hajthat végre ésszerű változtatásokat. Így pl. könyvtári vonatkozásban nincs értelme a területi elv olyan érvényesítésének, amely mechanikusan követi a közigazgatás területi szervezetét. Nincs értelme annak, hogy minden megyeszékhely kórházának könyvtára alközpont legyen - némelyik névleges alközponti funkciókkal -, hiszen vannak egészen kis megyék is, amelyeknek területén alig van egy-két egészségügyi intézmény. Sokkal ésszerűbb volna a megyék könyvtári szempontból történő összevonása révén nagyobb egységeket létrehozni, tényleges alközponti funkciók ellátására képes könyvtárral, központi és teljesen koordinált szerzeményezéssel, tájékoztatási bázis és szolgáltatások kiépítésével, a könyvtári munkaerők koncentráálásával.

Ennek keresztülviteléhez azonban az OOKDK-nak nincsen hatalma. Minden megye teljesen különálló szervezeti egység önálló költségvetéssel és jogkörrel. Egyetlen tanács sem hajlandó egészségügyi osztálya könyvtári

félra felhasználható ellátmányát más megyének átadni, sem dolgozóit hatásköréből kiengedni.

Az OOKDK - mint hálózati központ - sem felel meg minden vonatkozásban az előírásoknak, de a szükségleteknek sem. Így pl. állománya csekély /kb. 10.000 kötet/, a hálózatahoz tartozó könyvtáraknál gyakran kisebb. Tájékoztatási bázisa ennél fogva nem elég széles. Könyvtára az intézmény egyik részlegeként működik, tehát dolgozóinak nem lehet nagykönyvtári tapasztalatuk. A legnagyobb állományu és egyben a legrégebbi orvosi könyvtár: a Budapesti Orvostudományi Egyetem Könyvtára viszont - amelyel az OOKDK szorosan együttműködik és amelynek állományát nagymértékben használja - rossz elhelyezése és személyzetének elégtelensége miatt funkcióiban szegényes és nem elég modern.

Az orvostudományi szakkönyvtári hálózat megszervezésekor kiadott miniszteri utasítás éppen a két intézmény elmaradottsága miatt hangsúlyozza az együttműködés ki szélesítésének szükségességét, a gyakorlat azonban azt bizonyítja, hogy jelentős fejlesztés nélkül a két intézmény együttesen sem tudja ellátni a szükséges színvonalon és az igényeknek megfelelően azt a sokrétű tevékenységet, amelyet akár nemzetközi tapasztalatok szerint, akár hazánkban más szakmák országos könyvtárai és dokumentációs központjai ellátnak.

Mindezek ellenére az orvostudományi könyvtári hálózat a következő eredményeket tudja felmutatni:

A könyvtári szempontból való irányítás

a Hálózati és Módszertani Osztály munkatársai, 4 instruktor útján történik. Az instruálás tartalmi iránya az alapvető könyvtári munkákból kiindulva a tájékoztatás felé haladva: az állománynyilvántartás, az állománybeszerzés, a kölcsönzés, helybenolvasás egységes és szakszerű vezetése, ill. lebonyolítása, a központi és alközponti szolgáltatások felhasználása és továbbsegúzása. Ezután jön a második lépcsőfok: a helybeli, szóbeli tájékoztatásra és - főképpen az alközpontokban - irodalomkutatásra, témafigyelésre, bibliográfiák szer-

kesztésére vonatkozó instrukciók adása, olymódon, hogy a helyi szolgáltatások a speciális helyi igényekre vonatkozzanak és kiegészítsék a központi szolgáltatásokat. Az instrukciók módszereivel és eszközeivel "A módszertani szolgáltatások a tudományos és szakkönyvtári hálózatokban" c. /irta és összeállította Bereczky László, Bp.1966, KMK./ munka foglalkozik.

Könyvtárfejlesztési és állományfejlesztési tervek összehangolására

a cikk elején említett okoknál fogva még nem volt mód, erőfeszítéseket azonban tett az OOKDK ezen a területen is.

A könyvtárak épületére és berendezésére vonatkozó tervek összehangolása érdekében Az Orvosi Könyvtárosban néhány, rajzzal illusztrált cikket jelentettünk meg /szerzője Tombor Tibor/. Ezeket több könyvtárunk fel is használta /a hálózat részletesebb adatait l. Az Orvosi Könyvtáros, 1966,6,2,113-118. lapjain/. Kidolgoztuk ezenkívül egy országos orvostudományi könyvtár tervét; az épület magába fogadná az OOKDK-t és a Budapesti Orvostudományi Egyetem Központi Könyvtárát.

Az állományfejlesztési tervek összehangolásáról csak kis mértékben lehetett szó, különösen a külföldi devizaigényes folyóiratok területi koordinálása során. Ez azonban nem történhetett központi, megalapozott irányítással, mert a deviza elosztási arányai adottak. Bármennyire is ajánlja a központ az országos orvosi folyóiratválaszték bővítését és ennek érdekében a több példányban járó folyóiratok helyett új folyóiratok rendelését, a fenntartó intézménynek joga van /szokásjog, de erős/ a rendelkezésére bocsátott devizán továbbra is a több példányban járó folyóiraatra előfizetni az ajánlott új, esetleg jobb helyett.

Az állományfejlesztés összehangolását elő fogja segíteni az orvosi gyűjtőköri megosztás kidolgozása, radikális változás azonban - az OOKDK kizárólagos "szakmai jogköre" folytán - ettől sem várható. A gyűjtőköri megosztás

szabályozása az orvosi könyvtárakban azért nehéz, mert a hálózathoz tartozó intézmények gyűjtőköre hasonlít egymáshoz és szükségszerűen sok benne az átfedés. A gyógyintézmények - akár klinikákról /tehát egyetemi intézményekről/, akár kórházakról vagy rendelőintézetekről van szó - ugyanazokat a betegségeket gyógykezelik, tehát ugyanazokat a szakokat képviselik. Ennek ellenére szükséges és célszerű a gyűjtőköri megoszlás szabályozása, az un. "gyűjtőköri kódex" kidolgozása folyamatban van.

Könyvtárközi kölcsönzés és Központi Cimjegyzékek

Megszervezését a Központ egyik legfontosabb feladatának tartotta. A könyvtárközi kölcsönzésbe a könyvtárak nagy része bekapcsolódott. A könyvtárközi kölcsönzés lebonyolítását segítik elő a Központi Cimjegyzékek. Az OOKDK-nak betűrendes könyv- és folyóirat KC-je van 1960-tól kezdődően. Körülbelül 40 intézmény visszamenőleges, teljes folyóiratállományát is bejelentette. A Központ a KC-k alapján évente 250-300 információt ad, de a katalógusokat a folyóiratrendelések koordinálásában és a könyvrendelések lebonyolításában és felülvizsgálatában is intenzíven felhasználja. A könyv KC kb. 12000 cédulát, a folyóirat KC pedig kb. 15000 cédulát tartalmaz.

Az alközpontoknak /5 kivételével a 29 közül/ területi KC-jük van a hozzájuk tartozó tagkönyvtáruk és saját könyvtáruk állományáról.

A tagkönyvtárak a szükséges műveket először az alközpontokon keresztül saját megyéjük könyvtáraitól, majd a közeli megyéktől kérik - és ha ez nem sikerül - akkor fordulnak az egyetemi könyvtárakhoz és a központokhoz. Ezt a logikus, bevezetett gyakorlatot azonban módosítja bizonyos mértékig a jól megszervezett könyvtárak által nyújtott előny: a könyvtárközi kölcsönzést gyorsan bonyolítják le és nagy a művek választéka. Az egyes könyvtárak szívesebben fordulnak az egyetemi könyvtárak némelyikéhez, ahol egy helyből és gyorsan

megkapják a kívánt műveket. Ilyen a Pécsi és a Szegedi Orvostudományi Egyetem könyvtára. Az ország távolieső részeiből is szívesen fordulnak hozzájuk. Az általuk könyvtárközi uton kölcsönzött művek száma egyenként több száz volt 1965-ben, 1966-ban pedig az ezret meghaladja.

Külön említést érdemel, hogy a BOTE könyvtára elsősorban mikrofilm szolgálat révén - az OOKDK-n keresztül - vesz részt a könyvtárközi kölcsönzésben, az évi átlagos 500 megkeresésnek mintegy a 80 %-át a BOTE könyvtárának állományából fotózza az OOKDK laboratóriuma. Az eredeti művek könyvtárközi kölcsönzése a BOTE könyvtárában évente kb 1500 kötetre rug.

Képzés, továbbképzés

Az OOKDK működésének 2. évétől kezdve középfoku könyvtáros szaktanfolyamokon képi ki könyvtárosait. 1967-ig 8 tanfolyamot indított, 5 tanfolyam hallgatói tettek államvizsgát, összesen 92 fő. Az 1967-ben még képzés alatt álló hallgatók létszáma /3 tanfolyam/ 78 fő. A középfoku tanfolyamok nivója kielégítő, különösen beváltak az új, szakosított képzési forma. A tanulmányok haszna már a hallgatók első félévi munkáján is észrevehető, a záródolgozatok pedig évről évre jobbakk. Az OOKDK meg kívánja, hogy a záródolgozatok a könyvtáros munkahelyén bevezethető módszereket tartalmazzanak.

Alapfoku tanfolyamot a Központ fővárosi alközpontja területén és rendezésében 1966-ban tartott először. A végzettek száma 25. Ugyanezt 1967-70-ig meg kell rendeznie vidéki társadalmi munkás könyvtárkezelői számára is. Az alapfokon kiképzendők száma 1966 végén 260.

Az orvostanácsadók és a többi orvos bibliográfiai és könyvtárhasználati tudnivalókkal történő megismertetése még megoldatlan. Az orvostanácsadók eddig csak a könyvtárosok és orvostanácsadók országos értekezletein tehettek szert könyvtári ismeretekre. A orvosok olvasóvá nevelésével azonban évek óta foglalkozik az OOKDK. Szervezett és egységes oktatási formát azonban az egye-

temek tanulmányi rendje és tanulmányi autonómiája miatt még nem sikerült létrehozni. Két egyetemi központi könyvtár: a BOTE és a SZOTE foglalkozik fakultatív oktatással különböző óraszámokban /4-14/ és különböző szemeszterek hallgatói számára /1,2. és 4. évesek/ ill. tudományos diákkörök tagjai számára tartott előadásokat és gyakorlatokat, összesen 6 alkalommal.

A könyvtárosok továbbképzésével 1961 óta foglalkozik a Központ. Évente 3-4 előadást tart budapesti könyvtárosok számára. A továbbképzésbe 1966-ban a közeli megyék könyvtárosait is bekapcsolta. Az előadások 60 %-ban könyvtári, 40 %-ban orvostudományi tárgyak. A továbbképzésbe bevont könyvtárosok száma kb. 50.

Statisztika.

A Művelődésügyi Minisztérium által 1966-ig évente küldött statisztikai iveket a Központ minden könyvtárának közvetlenül megküldte, a begyűjtött iveket pedig hálózati nyilvántartásai alapján és logikailag ellenőrizte, korrigálta és úgy juttatta el a MM könyvtárosztálynak. Sok volt a félreértett kérdés, téves válasz. Ezért az OOKDK 1965-ben statisztikai módszertani utmutatót adott ki /dr.Fehérvári Tiborné: Az orvosi könyvtárak statisztikai adatszolgáltatásai/, az instruktorok pedig gondoskodtak róla, hogy a statisztikai adatszolgáltatásoknak ennek alapján meg is legyen az egységes bizonylati alapja.

A statisztikai adatszolgáltatási fegyelem jó: 92 %-os, 1966-ban 451 könyvtár, ill. könyvgyűjtemény 416 kitöltött statisztikai ívet küldött vissza.

Hálózati nyilvántartások

Az OOKDK

1. minden egyes könyvtáráról törzslapot vezet. Az 1966-tól bevezetett új törzslapokon azokat az adatokat vezeti, amelyek a statisztikai iven nem szerepeltek, ezek 1-1 példánya ti. a Központban ugyis megvolt.

2. Központi folyóiratkatalógusának egyedi katalóguslapjai alapján az adatokat összesítő KC-törzslapot fektet fel. A rekatalogizáló munkát 1966-ban kezdte meg és előreláthatóan 1968-ban fogja befejezni.
3. Hálózati könyvtárosaikat lyukkártya katalóguson kívánja nyilvántartani. A katalógus elkészítése 1967-ben fog megtörténni.

II.

A központ, az alközpontok és a tagkönyvtárak egymáshoz való jogi és tényleges viszonyát

az egészségügyi miniszter 24/1960. /Eü.K.13./ Eü.M.sz. utasítása határozza meg. Az utasítást a könyvtárak fenntartó szerveinek vezetői tudomásul veszik ugyan, a végrehajtásra azonban sokszor csak formálisan kerül sor. Így pl. éveken át nem biztosítottak több helyütt külön helyiséget a könyvtár céljaira /sok esetben elegendő betegágy sem volt, így ezt nem is tehették/.

A 3 szint egymáshoz való viszonyát az OOKDK a hálózat részére kiadott szervezeti és működési szabályzatban rögzítette /"Az orvostudományi könyvtári hálózat szervezeti és működési szabályzata". Az Orvosi Könyvtáros, 1961, 1, 4, 70-85./

Az OOKDK, a hálózati központ a szervezeti és működési szabályzatban foglaltaknak megfelelően működik. Megjegyezzük azonban, hogy a szervezeti szabályok olyan általánosan megfogalmazottak, hogy azokba a legkülönbözőbb szinten végzett munka is belefér.

A hálózati alközpontok a szervezeti szabályzatban rögzített feladataik közül több esetben nem tudják teljesíteni a tagkönyvtárakkal kapcsolatos feladatokat. Egy-egy alközpontban legtöbbször 1-1,5 fő dolgozik. Egy fő saját könyvtára feldolgozó és feltáró munkáját, intézménye orvosainak megfelelő tájékoztatását, a könyvtárközi kölcsönzés lebonyolítását stb. és még a tagkönyvtárak instruálását természetesen nem tudja ellátni. Va-

lamit,, de nem sokat segít egy-egy fél munkaidős dolgozó beállítása. Mindezek ellenére a könyvtárközi kölcsönzést, a deviza elosztást, az AKT-k működtetését, a központi szolgáltatások tovább sugárzását minden alközpontos könyvtáros ellátja. Ahol az alközpontos a tagkönyvtárak instruálására súlyt helyez, ott a saját könyvtár katalógusai nem naprakészek /vagy-vagy/.

A tagkönyvtárak az előírásoknak megfelelően végzik munkájukat, ha főfoglalkozásu könyvtárossal működnek. Több mint 200 könyvtárban, ill. könyvgyűjteményben azonban erről nincs szó, ott tehát a tagkönyvtárak számára rögzített feladatok egy része elvégezetlen marad.

III.

A hálózat fejlesztésének kívánatos iránya

a Központ vonatkozásában

1. Rendezni kell az OOKDK helyzetét a nevének megfelelően. Tehát nemcsak dokumentációs központnak, hanem országos könyvtárnak is kell lennie. Ennek előfeltétele a BOTE könyvtárával való tényleges egyesülés. Ehhez feltétlenül megfelelő méretű új épületre van szükség.
2. Fejleszteni kell az OOKDK dokumentációs tevékenységét különösképpen a gyors tájékoztatás és a témafigyelés további kifejlesztésével. A gyakorló orvosok részére különlegesen az ő céljaiknak megfelelő referáló folyóiratot kell kiadni. A szolgáltatások fejlesztésénél figyelembe kell venni az 1964/65-ben lefolytatott igénykutatás eredményeit. /Az igénykutatásról szóló tanulmányok közül kettő megjelent Az Orvosi Könyvtáros 1966. 3. és 4. számában, a továbbiak folyamatos közlésére sor kerül. A bekötött kéziratok az OOKDK Módszertani Osztályán kölcsönkaphatók./
3. A Központot korszerű, megfelelő gépekkel kell felszerelni, elsősorban Xerox-szal és más sokszorosító berendezéssel.

1. A gyűjtőköri munka elősegítésére szak-KC-kat kell létrehozni.

Az alközpontok vonatkozásában

1. Tovább kell fejleszteni az alközponti területi KC-ket.
2. El kell érni, hogy az alközpontok megfelelően és eleget foglalkozzanak a tagkönyvtárakkal, hogy azok az ügyrendjeikben foglaltak szerint végezzék a munkát.
3. Kivánatos volna, ha az alközpontok mindegyike kiadná a megye új szerzeményeinek jegyzékét.
4. Minden alközpontnak mikrofilm-leolvasó készülékkel kell rendelkeznie.

A tagkönyvtárak vonatkozásában

1. Minden tagkönyvtárnak külön, csak könyvtári és tudományos célokra igénybevehető helyiségének kell lennie.
2. Minden tagkönyvtárban olyan dolgozónak kell működnie, akinek legalább alapfoku képesítése van és aki legalább napi 4 órában foglalkozik a könyvtárral.
3. A helyi igényeknek megfelelő tájékoztató munka érdekében minden tagkönyvtárban lehetővé kell tenni, hogy sürgős és speciális esetekben irodalomkutató tudjanak folytatni. Nem sürgős esetekben az alközpont és a Központ adja az irodalom kutatási jegyzéket.

IV.

A megvalósítás feltételei

1. Anyagiak: a könyvtárak 66 %-ában emelni kell a folyó-forint költségvetést. Különösképpen anyagi vonatkozásuk a hálózati központ fejlesztésének feltételei.

2. Személyiek: egy-egy alközpontban - a mai szervezeti forma mellett - legalább 2,5-3 főre, minden tagkönyvtárban 0,5-1 főre van szükség. El kell érni, hogy a könyvtárosok fluktuálása csökkenjen, magasabb legyen a bérük és a művelődésügyi minisztérium intézményeihez hasonlóan megfelelő besorolást kapjanak /a könyvtárosok besorolására vonatkozó javaslat is az Eü. Min. Kollégiuma elé kerül 1967-ben/.
3. Szükség van a 24/1960. Eü.M.sz. utasítás módosítására, az utasítás egyes pontjainak átfogalmazására: felszólító mód alkalmazása a feltételes helyett..

V.

Az új gazdasági mechanizmus bizonyára új helyzetet teremt majd az orvosi szakkönyvtárügyben is. Korántsem olyan mértékben, természetesen, mint a műszaki termelési könyvtári hálózatban. Az intézmények felelősségének és hatáskörének növelése azt jelenti majd, hogy a könyvtárak fejlesztésének és egyáltalán ellátásának problémái még inkább az egyes vezetők hatáskörébe kerülnek. Ez lehet jó is, rossz is - attól függően, hogy a vezetők mennyire ismerték már föl a szakkönyvtári munka fontosságát. Nyilvánvaló, hogy a szakkönyvtárak munkájában még nagyobb szerepet játszik majd a tájékoztatás és az ennek alapját képező dokumentáció, mert ez a tevékenység szolgálja a legközvetlenebbül az orvosok munkáját.

Az OOKDK feladata az új gazdasági mechanizmussal kapcsolatban az is lesz, hogy az eddignél nagyobb mértékben tudatosítsa a szakkönyvtárügy hasznosságát, másfelől a könyvtári dolgozók tevékenységét egyre inkább a közvetlen gyakorlat segítésére irányítsa.

ZALLÁR Andor

A SZAKIRODALMI ÉS BIBLIOGRÁFIAI ISMERETEK OKTATÁSÁNAK KÉRDÉSEI AZ ORVOSTUDOMÁNYI EGYETEMEKEN

Az elmúlt év májusában a szakirodalmi és forrásismerteti oktatás időszerű kérdéseivel foglalkozott az Orvosi Könyvtárosok IV. Országos Értekezletén az egyetemi könyvtárosok szekció ülése.

Az egyetemi könyvtárosok szekció ülésének ajánlása szerint: "Mind a négy egyetemi könyvtárnak feladata a medikusok olvasóvá nevelése. Ezért a 4 egyetem vezetője és azok, akik a könyvtárhasználat oktatásával eddig érdemben foglalkoztak, az év folyamán üljenek össze és dolgozzanak ki közös tematikát és tantervet különös tekintettel a BOTE és a SZOTE eddigi tapasztalataira. 1967-ben mind a négy egyetemi könyvtár kezdje meg az oktatást, 2 év múlva tapasztalataik alapján korrigálják a tantervet, és terjesszék fel az Egészségügyi és Művelődésügyi Minisztériumhoz. A tanterv jóváhagyása után lehet bizonyos évfolyamok számára az oktatást kötelezővé tenni."

Az ajánlás közvetlen előzménye az 1963. évi III. Országos Értekezlet, amikor e kérdések az orvosi könyvtári hálózatban először merültek fel. Az eltelt 2 év alatt úgy külföldön, mint belföldön a szakirodalmi oktatás igénye jelentősen megnövekedett. Ezért a szekció ülésén a központi kérdés "A medikusok és fiatal orvosok olvasóvá nevelése" témakör megvitatása alkalomával elhangzott Szepesiné osztályvezető bevezető előadásához szeretnénk csatlakozni véleményünkkel.

Nemcsak a tudományos élet féltése, a hallgatók és kezdő orvosok tájékoztatatlansága az egyedüli ok, ami a szakirodalmi ismeretek oktatásának bevezetését sürgeti. Jelentősen érezteti hatását a felsőoktatási reform is, melynek során az oktató-kutató munka módosul. E feladatok ellátását könyvtárainknak szélesebbkörű és elmélyültebb tájékoztató munkával, a könyvtári értékek intenzívebb kihasználásával az eddigieknél jobban tá-

mogatniok kell. Ismeretes, hogy a reform során az oktatás anyagában és módszerében egyaránt korszerűsítésekre került sor, melyek végzésénél a könyvtárakra közvetlen feladatok hárulnak. A hallgatók jobb, gyakorlatibb felkészítése nem nélkülözheti bevezetésüket a szakirodalom és forrásainak ismereteibe, az önálló munka alapjaiban való tájékozódásba.

Ezek alapján az egyetemi könyvtáraknak - annak ellenére, hogy igen nagy nehézségekkel küzdenek az egyetemi hallgatóság könyvtári férőhely igényének ellátása terén - fel kell készülniök a hallgatók mind igényesebb tájékoztatására is. Az egyetemi könyvtárak potenciális olvasóközönségének ellátására felkészülni egyik napról a másikra nem lehet, gondos felméréseket, előkészületeket igénylő tevékenységet kell mielőbb megkezdenünk. Figyelembe kell venni, hogy a fiataloknak szakmai tanácsokra, kalauzokra van és lesz szükségük, amely ismereteket az egyetemi évek elvégzése után is hasznosítani fognak. Célunk az, hogy a könyvtárak előbb-utóbb olyan felkészültséggel rendelkezzenek, hogy az egyetemi oktatás keretében a képzés egyik jelentős területévé válhassanak. Mivel az oktatás is a könyvtárak és a könyvtárosok bevonásával fog történni, a megszokott könyvtári munka újabb fejlődést ígérő feladatkörrel bővül.

A művelődésügyi miniszter 169/1966 /M.K.21./ M.M.sz. utasítása a minisztérium saját főfelügyelete alá tartozó egyetemekre vonatkozóan intézkedik a szakirodalmi ismeretek oktatásának bevezetéséről. A rendelet az orvostudományi egyetemekre nem vonatkozik, azonban e kérdéskörrel kapcsolatos teendőkkel foglalkoznunk kell; megvalósítására az előkészületeket meg kell tennünk. Fakultativ vagy kötelező oktatási forma alkalmazásával az orvostanhallgatókat fel kell készíteni hivatásuk végzésére. Az orvostudomány és a határterületi szakirodalom tájékozási igényei mennyiségileg és minőségileg egyaránt óriási mértékben megnövekedtek. Az egyre áttekinthetlenebbé váló irodalomban az eligazodást, a szükséges segédesszközök és módszerek megismerését és használatát már az egyetemi évek alatt könyvtári, ill. könyvtárosi segítséggel meg kell kezdeni.

Az orvostudományi egyetemeken a szakirodalmi és forrás-
ismereti oktatás különböző formáinak bevezetése erősen
kihat a könyvtárfejlesztésre, ezért sem a könyvtárak,
sem az egyetem vezetői eme szempontokat nem hagyhatják
figyelmen kívül. Kellő előrelátással gondoskodni kell
arról, hogy a könyvtárhasználati, irodalomkutatási
módszerek, bibliográfiai és dokumentációs ismeretek
oktatásának színtere a kellően felkészült és felszerelt
könyvtár legyen.

A Szegedi Orvostudományi Egyetem Könyvtárában a koráb-
bi években a könyvtár és a szolgáltatások bővítésének
hatására jelentősen emelkedtek a könyvtár olvasóinak tá-
jékoztatási igényei. Az egyetem tudományos munkájának
bővülése egyes kutatási témákban új, fiatal kutatók be-
vonását eredményezte. Napról-napra tapasztaljuk, hogy
a tájékoztatást, információt kérők száma olyan mérték-
ben emelkedik, hogy - a könyvtár méreteit figyelembe
véve - az igények teljesítése egyre komolyabb problé-
mát okoz. A tájékoztatást kérők igen gyakran könyvtári,
szakirodalom ismereti bevezetéseket kívántak. Arra gon-
doltunk, hogy mivel az egyénenkénti tájékoztatás nem
gazdaságos, igen jó lenne intézményes formában, csopor-
tok részére már a felsőéves hallgatóknál megkezdeni a
könyvtári szakirodalmi és bibliográfiai ismeretek ok-
tatását. Eme törekvés az egyetem érdekével egybeesett,
s ezért az 1959/1960 tanévben két féléven keresztül ki-
sérleti oktatás folyt egyetemünkön e témakörből. Egyes
orvosi tárgyak gyakorlati foglalkozásának óraszámából
néhány órát e célra használtunk fel. Az oktatás a könyv-
tárban folyt, elméleti képzést jelentett, bemutatással
egyekötve. Jó hatással volt a hallgatóságra, hogy egy-
részt a gyakorlati foglalkozást vezető asszisztensek is
jelen voltak e bevezetőkön, másrészt, hogy sikerült az
érdeklődést a bemutatás alkalmával dia-vetítéssel is fo-
kozni. A két félévi munka eredménye igen sok elkészített
egyetemi pályamunka tartalmi és formai értékelésénél le-
mérhető. E kísérleti oktatás sajnos nem folytatódott,
ezért változatlanul meg kell maradnunk az egyénenkénti,
esetleg 2-3 személyt összevontan utbaigazító tájékozta-
tásoknál, ill. könyvtárhasználati bevezetéseknél.

Könyvtárunkban bevezető tájékoztatásokat, a könyvtár
használatának módját nemcsak az egyetemi hallgatók, a

kezdő orvosok is óhajtották és óhajtták megismerni. Igen gyakori az asszisztencia tagjai között a személyi változás. Az új orvosok nemcsak a megszokott tisztelgő látogatás miatt keresik fel könyvtárunkat, hanem részletes tájékoztatást is kérnek a könyvtárnak és szolgáltatásainak igénybevételeiről, amely nélkül tudományos munkát nem tudnak végezni.

Az egészségügyi felsőoktatási reform végrehajtása a kibontakozó tudományos diákköri munka miatt egyetemünkön újra és egyre jobban jelentkezett az igény, hogy az 1959/1960. tanévben szerzett tapasztalatok alapján az oktatás ismét meginduljon. Ennek hatására az 1965/66. tanévtől kezdve megindulhatott - reméljük most már maradandóbb eredményességgel - tanrendben meghirdetett speciál kollégiumok keretében "Orvosi bibliográfiai ismeretek" címmel hetenként 2 órában, az 1966/67. tanévben pedig "Orvosi könyvtárhasználati, bibliográfiai és dokumentációs ismeretek" címmel heti 1 órában az intézményes oktatás.

A tanrendben meghirdetett előadásokon kívül a Tudományos Diákkör kérésére az 1965/66. tanévtől kezdve rendszeresen bevezető előadásokat tartunk szakirodalmi ismeretekből a tudományos diákköri hallgatók számára.

E kétirányú oktatás alapján véve nemcsak ismeretközlést szolgál, hanem megadja a lehetőséget bővebb tapasztalatszerzésre is. Az eddigiekből is megállapíthatjuk, hogy az ismertetendő anyag mindenkor nagyobb mint az oktatás rendelkezésére álló idő. Továbbá, hogy az összeállított oktatási anyagot a gyakorlati ismeretek megszerzésével megfelelően arányosítani kell. Ügyelni kell arra, hogy ne okozzunk a hallgatóknak akaratlanul is túlterhelést. Nyilvánvalóvá vált, hogy évfolyamonként igen különböző a hallgatóság igénye. Nem szabad megfedkezünk arról sem, hogy az anyag összeállításánál minden esetben igazodni kell az orvostudományi egyetem sajátos igényeihez.

A gyakorlati megvalósítás érdekében tehát mielőbb el kell dönteni, hogy milyen és mennyi legyen az oktatásra kerülő anyag /mit?/, milyenek legyenek az oktatás alakja, formái kérdései és módszerei /hogyan?/.

Az oktatás anyagának összeállítását még hosszú kísérleti és gyakorlati tapasztalatszerzésnek kell megelőznie. Az orvostudományi egyetemek e munkában résztvevő kollektívájának sok megbeszélést kell tartaniok a szempontok és tapasztalatok kölcsönös megvitatása érdekében. A magunk részéről a megbeszélés-sorozat vita-indítójának, tapasztalataink alapján közöljük a szakképzés lehetőségeit, módját s az oktatási anyagról készült tematika vázlatot, valamint e közlemény végén a felhasznált és az oktatáshoz hasznosítható irodalmat is. Gondolkoznunk kell azon is, hogyan valósítható meg a fiatal orvosok könyvtári "bevezetése" pl. megyei kórházakban, egészségügyi intézményekben..

I. Tapasztalataink szerint az oktatás megvalósítható:

- a/ I. éves hallgatók részére speciál kollégium keretében, későbbiek folyamán kötelező tárgyként.
- b/ III-IV. éves hallgatók részére speciál kollégium keretében, később kötelező tárgyként.
- c/ A tudományos diákköri hallgatók részére konkrét gyakorlati igények alapján.
- d/ Tájékoztatás és bevezetés a fiatal orvosok, ill. a kezdő kutatók számára.

II. Formai, módszerbeli kérdések

A hallgatók oktatása megvalósítható évfolyamonként kis és nagy csoportokban. Az oktatás helye minden esetben a könyvtár legyen. Az előadásokat tarthatják az oktatók közül kiválasztott erre alkalmas személyek is, de legalkalmasabbak a szakképzett, tapasztalt orvosi könyvtárosok. Formailag választható szeminárium jellegű képzés, speciál kollégium, és - a Tudományos Diákkör keretében - előadások, gyakorlati bemutatások útján.

A fiatal orvosok, ill. kezdő kutatók bevezetése
történhet egyénenként, de egy kutatócsoportban
dolgozó két-három személy is összehívható.

A felsorolt összes lehetőség esetén a tananyag ne
csak elméleti síkon kerüljön megtárgyalásra, fel-
tétlenül össze kell kötni a gyakorlati ismeret-
szerzés lehetőségével.

III. Az oktatás anyagának vázlata

A/ I. éves hallgatók részére:

Bevezetés az Egyetemi Könyvtár használatának ismereteibe.

Az egyetemi tanulás, jegyzetelés, kivonatkészí-
tés módjai, technikája. Bevezetés a könyvtár-
használat ismereteibe, tájékoztatás a könyvtá-
ri szolgáltatásokról. Katalógusok használata.
Tájékoztatás a város könyvtáiról és a könyv-
tári hálózatokról. A kiadványfajták használata
/könyv, folyóirat, különlenyomat, mikrofilm,
mikrokártya/. Részletes tájékoztatás a tan-
könyvekről, egyetemi jegyzetekről. Vázlatos
ismertetés a dokumentum fajtákról: könyvek,
tudományos kézikönyvek, lexikonok, enciklopé-
diák, tanulmánygyűjtemények, évkönyvek. Egyéb
segédkönyvek: szótárak, szakszótárak, adat-
gyűjtemények, atlaszok. Folyóiratok stb.
/könyvtári és könyvtárhasználati bemutatások,
filmvetítés./

B/ III-IV. éves hallgatók részére:

Szakirodalom és forrásainak ismerete, biblio- gráfiai és dokumentációs alapismeretek

a/ Az orvosi bibliográfiák és folyóiratok
fejlődése. Történeti áttekintés. A referálás
megindulása, referálólapok, A segédkönyvek
bibliográfiái. A bibliográfiák szerkezete,
fajai. Nemzetközi bibliográfiák /cimbiblio-

gráfiák, referáló-bibliográfiák/. A magyar és nemzetközi szakbibliográfiák. Folyóirat-jegyzékek /rövidítései-, lelőhelyjegyzék/ kézikönyvek, lexikonok, enciklopédiák. Szótárak, szakszótárak. Cimtárak.

- b/ A bibliográfiai és dokumentációs munka fogalma, szerepe, jelentősége. A modern információ. Hazai és külföldi dokumentációs szolgáltatások és kiadványok.
- c/ Az irodalmi adatok gyűjtése: a gyűjtés technikája. A feldolgozás és regisztrálás módszerei. Irodalmi tájékozódás. A bibliográfiai leírás alaki szabályai. Kézirat elkészítése és sajtó alá rendezése. A szaknyelv, fogalmazás, stílus, nyomdai tartalomjegyzékek, mutató készítése.
- d/ A tudományos kutatás helyzete, szerepe, módszere. Irodalomkutatás, témabibliográfia összeállítása. A hazai és külföldi kutatómunka helyzete, fejlődése. Az egyéni és csoportmunka /team-work/, a legfontosabb regisztráló és feldolgozó gépi berendezések. /Megfelelő arányban gyakorlati foglalkozások, filmvetítés/.

C/ Oktatás a tudományos diákköri hallgatók részére:

A tudományos munka alapismeretei

A készülő pályamunkával vagy szakközleménnyel kapcsolatos részletes tájékoztatás. Irodalomkutatási gyakorlatok. Az igények alapján összeállított anyag ismertetése. /Ld. III-IV. éves hallgatók részére ismertetendő anyag, c+d pontjait/.

D/ Tájékoztatás és bevezetés a fiatal orvosok, ill. a kezdő kutatók számára.

A könyvtár használatáról, az igénybe vehető szolgáltatásokról részletes tájékoztatás. A tudományos kutatás szakirodalmi információkkal való

előkészítésének gyakorlati kérdései. Egyénenként, ill. egy-egy munkacsoport tagjainak saját szakterület irodalmának, forrásainak, bibliográfiáinak részletes ismertetése. Gyakorlati kalauzolás.

Általános utmutató a III-IV. éves hallgatók részére készített tanterv c+d pontja alapján.

E közlemény nem szándékozott teljességre törekvően foglalkozni az összes számba jöhető problémával. Szeretnénk, ha az Orvosi Könyvtárosok és Orvostanácsadók IV. Országos Értekezletén megkezdett munka folytatódna mind elméletileg, mind gyakorlatilag. Ha a társegyetemek illetékes szakemberei is összegyűjtik tapasztalataikat, véleményüket, reméljük még sok hozzászólás, észrevétel fogja e fontos kérdés ismereteit gyarapítani. Érvek, ellenérvek termékeny vitája formálja majd azokat az elképzeléseket, melyeket az egyetemi hallgatók és a kezdő, fiatal orvosok olvasóvá nevelésénél az orvostudományi egyetemek könyvtárainak előbb-utóbb egységesen hasznosítaniok kell. Az egyetemi könyvtári munka ezen új feladatainak teljesítése is igazolni fogja CARYLE véleményét, hogy "a könyvtár az egyetem szíve" s hogy ez ma egyre inkább időszerűvé válik, mint az ő idejében volt.

Irodalom

1. Postell, William D.
Applied medical bibliography for students.
Springfield /1955/ Thomas. XI, 142 p.
Bibliogr. 127-137 p.
2. Inke Gábor
Az orvosi irodalom keresési és feldolgozási módszerei.
Kovács Arisztid: A kísérleti orvostudomány vizsgálati módszerei. Bp. 1959. Akadémiai K. 5.köt.
147-179 p.
3. H. Németh Zsófia
A bibliográfiai ismeretek és a tudományos munka alapjainak oktatása. /1.rész/
Felsőokt.Szle, 1962,11,543-549.
4. Németh Zsófia
A bibliográfiai ismeretek és a tudományos munka alapjainak oktatása. /2.rész/
Felsőokt.Szle, 1962,11,729-734.
5. Erőss László
Irodalomkutatói módszerek.
Orv.Könyvt. 1962,2,2,20-25.
6. Vincze Pálné
Szakirodalmi forrásismeret a természettudományok és a technika területén.
Bp. 1962, OMKDK. 135 p.
/A könyvtárosképzés füzetei/.
7. Ágoston György
A tudományos kutatómunkára nevelés lehetőségei a magyar felsőoktatási intézményekben.
Acta Univ. Szegediensis. Sect. Paedagogica et Psychologica. 1962,6,5-16.

8. Bartha János
A tudományos munka technikájának oktatása.
/Hozzászólás H.Németh Zsófia: "A bibliográfiai ismeretek és a tudományos munka alapjainak oktatása" c. cikkéhez./
Felsőokt.Szle, 1963,12,47-48.

9. Barcza József
A könyvtártudomány a felsőoktatás szolgálatában.
/Hozzászólás H.Németh Zsófia "A bibliográfiai ismeretek és a tudományos munka alapjainak oktatása" c. cikkéhez./
Felsőokt.Szle, 1963,12,49-50.

10. Móra László
Könyvtári és bibliográfiai ismeretek a hallgatóknak.
/Hozzászólás H.Németh Zsófia: "A bibliográfiai ismeretek és a tudományos munka alapjainak oktatása" c. cikkéhez./
Felsőokt.Szle, 1963,12,109-110.

11. Vértessy Miklós
A könyvtári ismeretek oktatása.
Felsőokt.Szle, 1963,12,358-359.

12. Farkasné Taubner Márta
Az információs forráskutatás módszereinek elsjátitása a vegyészeti felsőoktatás keretében.
/Hozzászólás H.Németh Zsófia: "A bibliográfiai ismeretek és a tudományos munka alapjainak oktatása" c. cikkéhez./
Felsőokt.Szle, 1963,12,616-620.

13. Szemere György
A tudományos diákköri munka néhány problémája az orvosegyetemeken.
Felsőokt.Szle, 1964,13,49-51.

14. Power, Ellen
Instruction in the use of books and libraries.
Libri. 1964,14,253-263.
Ref.: Ipolyi-Keller Tamásné. Orv. Könyvtáros
1965,5,271-274.

15. Veress Sándor
A tudományos témák feldolgozásának technikájához /Hozzászólás/ "Hogyan ne írjunk meg tudományos közleményt sem" Orv.Hetil.1965,106, 1095.o. megjelent közleményhez
Orv.Hetil. 1965,106,1577.
16. Szentirmai László
Kísérlet az egyetemi hallgatók olvasási szokásainak felmérésére.
Felsőokt.Szle, 1965,14,441-446.
17. Németh Zsófia
A szakirodalmi ismeretek oktatásának módszerei a felsőoktatási intézményekben.
Acta Univ. Szegediensis. Acta Bibliothecaria. 1966,5,3-18.
18. Szentirmai László
Olvasáselemzés és néhány következtetés egyetemi hallgatóknál két felmérés alapján.
Acta Univ. Szegediensis. Acta Bibliothecaria. 1966,5,23-43.
19. Szepesi Zoltánné
A orvosok és a fiatal orvosok olvasóvá nevelése.
Orv.Könyvtáros, 1966,6,88-230.
20. A művelődésügyi miniszter 169/1966 /M.K.21/ M.M. számú utasítása egyes egyetemeken a szakirodalmi ismeretek oktatásának bevezetéséről.
Műv.Közlöny, 1966,10,21,307.

MIKLÓS Róbertné

AZ ORVOSI TÁJÉKOZTATÁSBAN LEGGYAKRABBAN HASZNÁLT SEGÉD- ESZKÖZÖK

A kor követelményei az élet minden területén mindenkivel szemben megnőttek és ez természetesen az orvosokra és a könyvtárosokra is vonatkozik.

A beteg csak a tapasztalt, jól képzett orvoshoz fordul bizalommal, ezeket az orvosokat keresi fel gyógyulása reményében.

A tudomány nagyarányú fejlődéséből eredő változásokat és a ma emberének időhiányát tekintetbe véve megkívánható-e az orvostól a szakma biztos ismerete, tájékozottsága nemcsak saját szakterületén, hanem a határ- és egyéb területeken is, megkívánható-e, hogy a tudománnyal lépést is tartson? Igen. A betegek, illetve a társadalom válasza, kívánsága határozott. Ha azonban figyelembe vesszük azt a sok akadályba ütköző utat, amely ehhez a megkívánt "igen"-hez elvezet, akkor jut tudomásunkra, mennyire nehéz ezt a kívánságot teljesíteni.

A szakemberek azonban egymagukban semmiféle tudományterületen nem képesek már tájékozódni és ez az orvostudományra is vonatkozik. Nincs olyan orvos, aki akár saját részterületének irodalmát teljesen ismerhetné a teljes orvostudományról nem is beszélve. "A XX. század harmadik harmadában a kutatási feladatok tulnyomó részének megoldása nem lehet egyes személyek ügye, hanem csakis kollektív alkotás eredménye" - írja Szántó István és Páris György a Magyar Tudomány 1966. decemberi számában. /746. p./

Ezekután világos a feladat, amely a könyvtárosok és a dokumentalisták előtt áll: segítségére kell lenniök a tájékozódni kívánó szakembernek. Ez a szükségszerűség hozta létre a tájékoztató, dokumentációs intézményeket.

Hogyan és milyen eszközökkel segíthetünk a tájékoztatásért hozzánk forduló szakembereknek?

Mindenekelőtt: 1967-ben nemcsak a szakemberektől, a könyvtárosoktól sem lehet megkivánni, hogy polihisztorok legyenek. Pontosán kell azonban tudnia minden tájékoztató könyvtárosnak: milyen forrásmunkához, segédeszközhöz kell nyulnia, ha tájékoztatást kíván adni.

Minden szakterületnek, így az orvostudománynak is rendelkezésére állnak már az irodalom feltárásához szükséges eszközök, amelyeknek gyűjteményét segédkönyvtár néven szoktuk összefoglalni. Ez a segédkönyvtári anyag magában foglalja azokat a segédkönyveket és forrásokat, amelyek az orvostudomány egészére, az orvostudománynak részterületeire vonatkoznak.

A segédkönyvtári anyag csoportosítása sokféle szempontból történhet. Az egyik igen fontos szempont a nyelvi szempont. Egyetlen ország sem engedheti meg magának, hogy csak saját országa tudományos irodalmát gyűjtse és feltárja. Az orvostudomány univerzális, az egész emberiségé, minden nyelven megjelent közleményt fel kell használni. A segédkönyvek a nyelvi korlátok leküzdéséhez is nagy segítséget nyújtanak.

De csoportosíthatunk kiadványfajták szerint is.

Melyek a tájékoztató apparátusban felhasználható kiadványfajták?

1. Enciklopédiák, lexikonok, terminológiai, értelmező szótárak
2. Lelőhelyjegyzékek, adattárak, címtárak, névtárak, rövidítési jegyzékek, gyarapodási jegyzékek, törvénykönyvek, jogszabályok gyűjteménye, statisztikai kiadványok, zsebkönyvek, telefonkönyv, árjegyzékek, stb.
3. Kézikönyvek, tankönyvek, monográfiák
4. Folyóiratok, referáló folyóiratok

5. Első- és másodfoku bibliográfiák, katalógusok, referenz naplók

6. Tartalomjegyzékek, kongresszusi naptárak.

A tájékoztató könyvtárhoz beérkező kérdés olyan sokrétű, változatos és széles skálájú lehet, hogy a válasz megadása során számos más, ott fel nem sorolt forráshoz is lehet és kell fordulni.

Az orvosi könyvtárak rendelkezésére álló tájékoztató apparátus rendszerint nem nagy, nem is komplex. Feltétlenül szükséges azonban, hogy azt, ami megvan, a könyvtár egyéb állományától elkülönítve tároljuk. A tájékoztatási folyamatnak megfelelően legjobb, ha segédkönyvtárunkat két részre osztjuk:

A/ a direkt, közvetlen és

B/ az indirekt, közvetett tájékoztatást elősegítő részre.

Az A/ csoportban helyezzük el azokat a kiadványfajtákat, amelyekből általában adatszerű felvilágosítást nyújtunk. Ezek: szótárak, lexikonok, zsebkönyvek, árjegyzékek, enciklopédiák, stb.

A B/ csoportban pedig azokat a kiadványfajtákat, amelyekből közvetett felvilágosítást nyújtunk, illetve a felvilágosításhoz segítségükkel, de közvetett úton jutunk el. Ezek tehát általában nem magukat az adatokat, hanem az adatokat tartalmazó dokumentumok bibliográfiai adatait tartalmazzák. Ilyenek: a bibliográfiák, katalógusok, referáló folyóiratok, stb.

A két csoport között éles határvonalat nem húzhatunk.

Melyek azok a segédkönyvek és egyéb források, amelyek az orvostudományi tájékoztatás számára a leginkább ajánlottak?

A/ A tájékoztatásra vonatkozó kérdés átvétele után az első lépés minden esetben a fogalom tisztázása. Ehhez nyújtanak segítséget a nyelvi-, a szak- és az értelmező szótárak. Minden fogalomnak elsősorban anyanyelvi tiszt-

tázása szükséges. Ezért első helyen említjük a magyar nyelvű orvosi terminológiai szótárakat. Ezek:

BRENCsÁN János: Orvosi szótár. Bp. 1967. "Medicina".

TORDAI Ferenc: Orvosi műszótár. Bp. 1948. Novák ny.

A szótárakban nem csupán az egyes szavak értelmezését találjuk, hanem szűkebb fogalmak magyarázatára és összetételekben való használatára is utalálunk. utmutatást, utalásokat a szó eredetére stb. Jól használhatók az orvosi szavak klasszikus helyesírásának ellenőrzéséhez is. A Brencsán féle szótár ezeken kívül az orvosi és gyógyszerészeti szövegekben előforduló szavak és fogalmak rövidítési jegyzékét is közli feloldásukkal együtt.

Jól használható egynyelvű magyarázó szótár:

ZETKIN, M. és mtsai: Wörterbuch der Medizin. Berlin, 1964. VEB Verl. Volk u. Gesundheit.

DORLAND'S Illustrated Medical Dictionary. Compil.:
DORLAND, W.A. 24. ed. Philadelphia-London, 1965.
Saunders.

Kétnyelvű orvosi szótárak:

VÉGHELYI Péter - CSINK Tamás: Angol-magyar orvosi szótár. Bp. 1965, Terra.

VÉGHELYI Péter - SZILY Jenő: Magyar-német és német-magyar orvosi szótár. Bp. 1962, Terra.

LÁNG Imre: Orosz-magyar és magyar-orosz orvosi szótár. Bp. 1951, Akadémiai K.

Francia orvosi szótárunk még nincsen, ezért a nagy SAUVAGEOT-t vagy az ECKHARDT-féle kézi szótárt használjuk.

Nagy segítséget nyújtanak a többnyelvű szakszótárak is. Ezek közül a legismertebbek:

a három nyelvű /angol-német-francia/

VEILLON, E.: Medical dictionary, Medizinisches Wörterbuch, Dictionnaire medical. Bern, 1950. Verl. Hans Huber.

és az öt nyelvű /angol-, francia-, olasz-, spanyol-német/

SLIOSBERG, A.: Elsevier's medical dictionary. Amsterdam-London-New York, 1964. Elsevier.

Segédkönyvtárunknak feltétlenül tartalmaznia kell néhány szaklexikont és enciklopédiát is, amelyek a fogalmakat betűrendben vagy tárgyi összefüggéseiben rendezik és magyarázzák. Az első rendezési elv a lexikonokra, a második az enciklopédiákra vonatkozik. Már a rendezési elvből magából is lemérhető a kettő közötti minőségi különbség. Az enciklopédia rendszerbe foglalt tudásanyag, a lexikon ugyanennek mechanikus elrendezésű tára. Számos előnyük mellett meg kell említenünk a bennük levő, jól hasznosítható rejtett bibliográfiákat is.

Francia szakenciklopédia a közismert, gazdagon illusztrált, a gyakorlatban igen jól alkalmazható

LAROUSSE MÉDICAL, Páris, 1952. Librairie Larousse.

Bőséges magyarázatokkal ellátott ismereteket kapunk a szovjet kiadású, orosz nyelvű

BOL'SAJA MEDICINSZKAJA ENCIKLOPEDIJA, MOSZKVA, 1956-1964. c. kiadványból.

Igen részletes és terjedelmes anyagot tartalmaz az angol nyelvű

THE BRITISH ENCYCLOPAEDIA OF MEDICAL PRACTICE, London, 1950-1952. c. kiadvány, amely az átfogóbb fogalmakról ugyancsak bőséges tanulmányokat közöl.

Német nyelvű enciklopédia.

REAL-ENCYCLOPÄDIE DER GESAMTEN MEDIZIN. Leipzig-Berlin-Wien, 1907-1919.

Magyar vonatkozásban orvosi szaklexikonnal vagy enciklopédiával nem rendelkezünk. Általános adatszolgáltatásnál azonban nélkülözhetetlen, a nem régen megjelent UJ MAGYAR LEXIKON, Budapest, 1959-1962. Akadémiai K. 6 köt.

Közel 10.000 általános, szaklexikon és enciklopédia leírását tartalmazza.

ZISCHKA, G.A.: Index lexicorum, Bibliographie der lexikalischen Nachschlagewerke, Wien, 1959. c. bibliográfiája.

Kézi könyvtárban szükségünk van különböző adattárakra, címtárakra is, gyakran tudakozódnak ui. könyvtárak, egyéb intézmények és személyek címe, neve, helye után. Az egyik legismertebb nemzetközi címtár a Londonban kiadott

THE WORLD OF LEARNING London, 1966/67. Europa Publ.

Országokénti felosztásban közli a tudományos és a művészeti élet intézményeit, találunk benne mutatót is az intézményekről. Német vonatkozásban a német Minervák, magyar vonatkozásban pedig a Magyar Minerva című kiadvány tölti be ezt a feladatot. A könyvtárak, levéltárak, tanintézetek és a tudományos társaságok adataira vonatkozóan találunk benne eligazítást.

1965-ben jelent meg a könyvtárak adatait tartalmazó két kötetes Könyvtári Minerva az Országos Széchényi Könyvtár kiadásában. Az első kötetben szakmankénti csoportosításban találjuk meg a könyvtári hálózatokat és az azokat összetevő könyvtárak felsorolását: pontos címük, alapítási évük, gyűjtőkörük stb. azaz a rájuk vonatkozó fontos adatokat. A második kötet magyar, angol és orosz nyelvű mutatót közöl az intézményekről betűrendben, majd betűrendes helység- és névmutató következik, sőt gyűjtőkörök, különgyűjtemények és hagyatékok betűrendes mutatója minden szempontból áttekinthetővé teszi a magyar könyvtári hálózat felépítését.

Intézmények címéről ad felvilágosítást ezenkívül a Magyarországi címtára /Bp. 1961/ c. kiadvány.

Sok kérdés merül fel a folyóiratokra vonatkozóan is. Pl. Milyen külföldi folyóiratok járnak hazánkba és azok mely intézményektől kaphatók kölcsön. Erre ad választ az Országos Széchényi Könyvtár által kiadott lelőhely-jegyzék, amely 1962 óta 2 évenként jelenik meg, címe:

Kurrens külföldi folyóiratok a magyar könyvtárakban. Megtaláljuk benne a folyóiratokat betűrendben és azoknak a könyvtáraknak a kódjeleit, amelyekben megtalálhatók. A kiadvány végén a folyóirataikat bejelentő intézmények neve és címe szerepel a kódjelek feloldásával.

Érdeklődhetnek a folyóiratok megjelenési helye, rövidített címe, illetve feloldott címe iránt is. Ennek a tájékoztatásnak a megadására a legalkalmasabb az Unesco kiadásában megjelent

WORLD MEDICAL PERIODICALS című jegyzék, amelyből a világon megjelenő orvosi periodikák nagy részére vonatkozóan tudunk választ adni. Rövidítéseit a világ minden orvosi könyvtárában szabványként használják, a magyar orvosi könyvtári hálózat könyvtáraiban. /Mindig a legutolsó kiadás szerint./ 1963-ban jelent meg legújabb kiadása, általában 2-3 évenként adják ki újra és újra.

A régebbi folyóiratanyagra vonatkozóan használjuk a PERIODICA MEDICA c. német kiadású folyóiratjegyzéket, Stuttgart-ban jelent meg 1952-ben.

Rövidítéseit nem fogadjuk el szabványként, de sok olyan folyóirat adatait megtaláljuk benne, amelyek más jegyzékekben nem találhatók.

Az orvosi folyóiratok indulási évére, periodicitására vonatkozóan az OOKDK kiadásában megjelent az ORVOSTUDOMÁNYI FOLYÓIRATOK JEGYZÉKE, Budapest, 1964. ad felvilágosítást.

Egyéb adatszolgáltatásra alkalmasak még az évenkénti kiadásban megjelenő statisztikai zsebkönyvek, amelyek például a születések-halálozások arányára, vagy a megbetegedések számára vonatkozóan adhatnak választ.

Nem hiányozhat tájékoztató apparátusunkból az EGÉSZSÉG-
ÜGYI JOGSZABÁLYOK GYŰJTEMÉNYE sem. Munkánkban nagy se-
gítségünkre van az Országos Széchényi Könyvtár által
megjelentetett ORSZÁGOS GYARAPODÁSI JEGYZÉK is, amely
az ország könyvtárai által beszerzett új külföldi köny-
vekről és azok adatairól tájékoztat.

Egyes frissen megjelent vagy megjelenés alatt lévő fo-
lyóiratszámok tartalmáról ad tájékoztatást a CURRENT
CONTENTS című periodika. Ennek, az egyes folyóiratszám-
ok címlapmásolatát és tartalomjegyzékét közlő periodi-
kusan megjelenő kiadványnak még az is nagy előnye, hogy
a szerzők nevén kívül címüket is közli és így nagy se-
gítséget nyújt a különlenyomat kérések során.

A hazai szerzőkről, a magyar orvosi kurrens irodalom-
ról, egyes cikkek adatairól a Magyar Orvosi Bibliográ-
fia /MOB/ ad tájékoztatást. Bibliográfiánkat már több-
ször ismertettük, itt csak arra utalunk, hogy a kiad-
vány 1957 óta jelenik meg, periodicitása évi 6 szám.
A MOB 31 szakban az egész orvostudományt regisztrálja,
szerzői név- és tárgymutatót közöl és a felhasznált fo-
lyóiratok rövidítését adja. Szakbeosztása megfelel az
orvostudomány egyetemeken is tanított felosztásának. A
MOB az egyetlen szakbibliográfia, amely a mai kurrens
magyar orvosi irodalmat teljességre törekvően regisztrál-
ja. Mivel azonban a MOB csak 1957-ben indult és azóta je-
lenik meg folyamatosan, a régebbi magyar orvosi irodalom-
ra vonatkozó adatokat más forrásokból kell megkeresnünk.
Erre alkalmas az irodalmat a kezdetektől 1948-ig re-
gisztráló Peleskei Lajos féle bibliográfia. A mű két
részből áll: egy szakcsoportok szerinti és egy szerzői
betűrendes részből. Az előbbi 9, az utóbbi 6 kötet. Mu-
tatói nincsenek. A mű nyomtatásban, sajnos, nem jelent
meg, mindössze 6 gépelt példányáról tudunk. Ebből egy
példány az OOK tulajdonában van. Erre az időszakra vo-
natkozóan a hozzá fordulóknak az OOK ad felvilágosítást.

Az 1945-1960-ig terjedő időszak irodalmáról az orvostu-
domány 30 szakágazata szerint megjelenő sorozatból adunk
felvilágosítást. A retrospektív bibliográfia sorozatot
az OOK indította meg és adja ki 1961-1967-ig, utolsó kö-
tetei 1967-ben jelennek meg. Ezek a kiadványok hálóz-
tunk könyvtáraiban megvannak.

Az orvostudományi irodalomra vonatkozóan jól használható másodfoku bibliográfia a

SZENTMIHÁLYI János - VÉRTESY Miklós: Utmutató a tudományos munka magyar és nemzetközi irodalmához. Bp. Gondolat, 1963.

A bibliográfia általános, de a természettudományok között megtaláljuk az orvostudományra vonatkozó művek adatait.

Két leggyakrabban használt kézikönyvünk:

KOVÁCH Arisztid: A kísérleti orvostudomány vizsgáló módszerei. Bp. 1954, Akadémiai K. 7. köt.

Ez elsősorban a kísérleti módszerekkel dolgozó elméleti ágaknak: az élettannak, a biokémiának, a körtannak és a gyógyszerertannak a módszertani kézikönyve. Bibliográfiája a tájékoztatásban általánosan felhasznált.

Másik igen közismert kézikönyv:

ISSEKUTZ Béla: Gyógyszerertan és gyógyítás. Bp. 1957-1959. Medicina. 3 köt.

Az első kötet összefoglalás a gyógyszerertanról, a 2-3. kötet összefoglalás a gyógyítás kérdéseiről klinikai áganként. A köteteknek a tájékoztatás számára legnagyobb előnye a gyógyszerek tárgymutatója és a bibliográfia.

Minden orvosi szaknak megvan a maga alapvető tankönyve, amelyet kézikönyvként használunk.

Ilyenek például

MAGYAR Imre - PETRÁNYI Gyula: A belgyógyászat alapvonalai. 1-2. köt. Bp. Medicina, 1964.

Részletes Sebészet. Szerk. Hedri Endre. Bp. Egészségügyi Kiadó, 1952.

BUGYI István: Gyakorlati sebészet, 1-2. köt. Bp. Medicina, 1960-1961.

Hosszu lenne minden szakra vonatkozóan akár csak egyet-egyet is felsorolni, könyvtárosaink azonban ezeket már ismerik és igyekeznek legalábbis a maguk szakterületén beszerezni. Az újonnan megjelentekről a Magyar Nemzeti Bibliográfián kívül a MOB-ból és kiadói jegyzékekből szerezhetünk tudomást, a régebben kiadottakra vonatkozóan a retrospektív bibliográfiai sorozatból szakáganként tájékozódhatunk, ezenkívül egy retrospektív könyvbibliográfiából.

DÁVID J. - DEÁK I. - DÖRNYEI S.: Magyar Orvosi Könyvek Bibliográfiája 1945-1956-ig. Bp.1961.OOKDK.

Nagyon jól használható tájékoztatási segédeszköz az angol nyelven megjelenő INDEX MEDICUS, kurrens cimbibliográfia, amely havonként ad számot a világon megjelenő folyóiratok közleményeiről. Előzménye: Current List of Medical Literature címen jelent meg 1959 év végéig.

Az indirekt apparátus keretében kell még szólnunk a referáló lapokról, amelyek közül elsősorban a két leggyakrabban használtat említem meg; az egész világ orvostudományáról tájékoztatást kapunk az Amsterdamban kiadott, angol nyelven megjelenő EXCERPTA MEDICA c. referálólapból. Az orvostudományt 24 szakágazatban ismertetik az egyes sectiók, amelyek külön-külön is megrendelhetők.

Bővebb felvilágosítást kapunk a szocialista országok szakirodalmáról a szovjet referáló lapból: a MEDICINSZKIJ REFERATIVNŰJ ZSURNAL c.13 szekcióra oszló periodikából. Ebben a kiadványban a cikkek címei, ha szovjet szerzőtől valók, orosz és angol nyelven, ha külföldi szerzőtől valók, akkor oroszul és az eredeti cikk nyelvén jelennek meg.

Magyar referáló folyóirat eddig a következő szakágazatokban jelent meg: Tuberkulózis és Tüdőgyógyászat Referáló Szemle, Radiológiai Közlemények, Testnevelés és Sportegészségügyi Referáló Szemle, Rheumatológiai és Balneológiai Referáló Szemle, Gyógyszerészeti és Gyógyszerterápiás Dokumentációs Szemle, Anaesthesiologia és Referáló Szemle és végül Referáló Szemle címmel, egy alkoholellesenes küzdelemmel foglalkozó kiadvány. Ezek a referáló folyóiratok általában negyedévenként látnak napvilágot.

Gyakran kérnek felvilágosítást a ma igen "divatos" szindrómákra /tünetcsoport, tünetegyüttes/ vonatkozóan. A kérdések a leggyakrabban a következők: Kiről neveztek el bizonyos tünetcsoportot? A kérdéses szindrómához milyen tünetek tartoznak? stb. A választ elsősorban egy magyar szindróma gyűjtemény alapján adjuk meg:

UNGHVÁRY L.: Betegség-szindrómák zsebkönyve. Bp.1962.
Medicina,

Ha ebben nem találunk elegendő választ, a német szindróma-gyűjteményt használhatjuk fel:

LEIBER,B. - OLBRICHT,G.: Wörterbuch der klinischen
Syndrome. München-Berlin,1963. Urban - Schwarzenberg.

Végül ajánlatos referenzs-napló, vagy kartoték vezetése, amelyben témánként, vagy szakonként vezetjük egy-egy kérdésre megadott válaszunkat. A kérdések ui. a tapasztalat szerint többször is ismétlődnek. Ha napra kész és pontosan vezetett referenzs naplónk van, egyes kérdésekre azonnal tudunk válaszolni és magunkat is megkíméljük a tájékoztatás újra feldolgozásának, kikutatásának munkájától.

A legfontosabb a tájékoztató munkát végző könyvtáros számára, hogy tisztában legyen az orvosi szakok és témák hovatartozásával, hogy tudja, mit hol kell keresnie, tehát a tájékoztatási forrásokat alaposan ismernie kell. Ezekon kívül jól kell ismernie az olvasókat is, elsősorban munkájukat, kutatási témáikat és végül, de nem utolsósorban fontos az olvasókkal való bánásmód legjobb formájának a megtalálása, mely megkönnyíti és eredményesebbé teszi a tájékoztatási munkát.

I G É N Y K U T A T Á S

SZEPESI Zoltánné

AZ ORVOSOK ÉRDEKLŐDÉSE AZ ORVOSTUDOMÁNYI TÉMÁK IRÁNT

1. A vizsgálat célja
2. A témákra vonatkozó válaszok általában
3. A válaszok a válaszoló orvosok korcsoportjai szerint
4. A válaszok megoszlása szakok és az orvosok korcsoportjai szerint
5. A válaszok megoszlása szakok és az orvosok beosztása szerint
6. A szakorvosi képesítés és a témák iránti érdeklődés összefüggése
7. A válaszok szakonkénti megoszlásának és a válaszoló orvosok szakképesítésének összehasonlítása
8. Következtetések

1. A vizsgálat célja

Az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központ munkatársai 1964/65-ben végzett igényfelmérésük során további munkájuk fejlesztése érdekében megakarták tudni, melyek azok a témák, amelyekről az orvosok állandó tájékoztatást igényelnének.⁺

Ebből a célból a kérdőíven a következő kérdést tették fel: "Melyik az a témakör, amelynek szakirodalmi újdonságairól rendszeres tájékoztatást igényelné?"

A "témakör" szót a válaszolók egy része félreértette. Válaszaikban témakörként nemcsak szakágazatot, hanem sok esetben szakot adtak meg. Pl. "Minden érdekel, ami a belgyógyászattal foglalkozik". "A gyermekgyógyászati témakör érdekel". Minden referenz vagy irodalomkutatást végző könyvtáros tudja, milyen gondot okoz a témakör tulságosan tág értelmezése, és mennyire lehetetlenülé teszi a választ, ha egy teljes szakágazat irodalmát kéri: az erre vonatkozó adat a legtöbb esetben olyan sok, hogy a kérdező számára feldolgozhatatlan, a válasz alig ad ilyenkor többet, mintha az igénylő semmit sem kapott volna.

2. A témákra vonatkozó válaszok általában

A szakokra, a szakágazatokra és a témákra vonatkozó válaszokat először közös nevezőre kellett hozni. Legalkalmasabbnak az látszott, ha a témákat szakágazatokká, azokat pedig szakokká egyesítjük és a válaszokat, bármelyikre is vonatkozzanak a három felsorolt fogalom közül, tartalmi terjedelmükre való tekintet nélkül egy-egy egységnek fogjuk fel.

Minden igénykutatásban van több-kevesebb szociológiai elem. Ezért említjük meg, még ha leírva furcsán is hat, hogy az egyik válaszoló a kérdőíven nagy betűkkel ke-

⁺Az adatgyűjtés munkáját részben dr Noll Lászlóné, az OOKDK munkatársa végezte.

resztülírta: "Bornirt kérdés, az csak természetes, hogy mindenkit a saját szakterülete érdekel", ezzel is bizonyítva, hogy potenciális olvasóink némelyikének nincs fogalma a tájékoztatás módjairól és gyakorlatáról, és hogy a válaszoló tájékozódása mindezideig nagyon kezdetleges lehetett, hiszen nem tud szak és téma között különbséget tenni. Itt is, mint annyi más tanulmányunkban újra arra kell utalnunk, hogy a orvosok olvasóvá nevelésére feltétlenül szükség van, legalább a bibliográfiai alapismeretekre, a tudományos munkához szükséges szakirodalmi kutatás módjára meg kell őket tanítani.

A 4909 válaszoló közül 244-en a kérdésre semmiféle választ nem adtak. A kérdésre válaszoló 4665 orvos összesen 6663 témát /szűkebb, bővebb, nagyon is tágan értelmezett témát/ jelölt meg olyanmak, amelynek ujdonságairól állandóan tudni szeretne.

Egy-egy orvos tehát átlagosan 1,43 témáról kíván folyamatos tájékoztatást.

3. A válaszok a válaszoló orvosok korcsoportjai szerint

Az összes megjelölt téma az érdeklődők korcsoportjai szerinti felosztásban a következő:

1. táblázat

Korcsoport	A kért témák száma	A kérdés-re válaszolóknak száma	Egy főre átlagosan jut /téma/	A kérdés-re nem válaszoltak a kérdőív-re válaszolóknak %-ában
24-33 éves	2437	1807	1,34	4,4%
34-43 "	1752	1109	1,58	4,1
44-53 "	1205	805	1,50	3,1
54-63 "	933	699	1,33	2,1
64-73 "	260	203	1,28	7,3
74 fölött	76	42	1,85	35,7
Összesen	6663	4665	1,43	5,2

A korcsoportonként kért témák abszolút száma egyenes arányban csökken az idősebb korcsoportok irányában, amelyeknek létszáma a kor növekedésével általában is természetesen kevesebb, ezek a számok tehát önmagukban nem sokat mondanak. Ha azonban az egy válaszolóra jutó témák átlagszámát vizsgáljuk, azt látjuk, hogy a legtöbbet /1,85/ a 74 éven felüliek kérik, utánuk a más válaszokból is legaktívabbnak mutatózó 34 - 53 év közötti orvosok következnek /1,58, 1,50 fejenként/. Legkevesebb témát a 64-73 évesek kérnek, majd az 54-63 évesek és a legfiatalabbak következnek, mindhárom csoport az országos átlag alatti érdeklődést mutat.

Az összes válaszoló közül 5,2 % semmiféle témát nem igényel. A legidősebb korcsoport több, mint egyharmada /35,7 %/ nem igényel értesítést semmilyen témáról, a többiek viszont az összes többi korcsoportnál a legtöbb iránt érdeklődnek. A második, legkevesbé érdeklődő korcsoport a 64-73 éveseké, 7,3 % egyáltalán nem kíván szakmai újdonságokról tájékoztatást, a témák figyelését kérők érdeklődése is kisebb az országos átlagnál és a legcsekélyebb az összes korcsoport közül.

4. A válaszok megoszlása szakok és az orvosok korcsoportjai szerint

A válaszokat - mint már említettük - témacsoportok szerint összevontuk, mintegy szakká vagy szakágazattá szintetizáltuk őket, és így vetettük egybe a Magyar Orvosi Bibliográfia szakrendjével. Azért éppen ezzel, mivel ez a több éves tapasztalat alapján kialakított szakrendszer a magyar orvostudomány felépítettségének mintegy mása és magában foglalja az egész orvostudományt /1. a 2. táblázatot/.

2. táblázat

az orvostudomány szakrendi osztályozása

1. Általános orvostudomány
2. Alkalmazott természettudományok
3. Anatómia. Szövettan. Antropológia
4. Élettan
5. Biofizika. Biokémia
6. Gyógyszerészet. Gyógyszerkémia
7. Gyógyszertan
8. Orvosi mikrobiológia
9. Kórélettan. Kórtan
10. Kórbonctan. Kórszövettan

2. táblázat /folytatás/

az orvostudomány szakrendi osztályozása

11. Igazságügyi orvostan
12. Belgyógyászati megbetegedések
13. Sebészet
14. Szülészeti
15. Csecsemő- és gyermekgyógyászat
16. Elme- és ideggyógyászat
17. Orr-fül-gégegyógyászat
18. Szemészet
19. Bőrgyógyászat. Venerologia
20. Onkológia
21. Tuberkulózis
22. Stomatológia
23. Röntgenológia. Radiológia
24. Laboratóriumi diagnosztika
25. Gerontologia. Geriatria
26. Katonai orvostudomány. Repülőorvostan. Sport-orvostan
27. Klimatológia. Balneológia. Fizikoterápia
28. Egészségtudomány
29. Orvostörténelem

[illegible]

A 2. és a 3. táblázat összevetéséből kitűnik, hogy egyetlen olyan szakágazata, szakja sincs a Magyar Orvosi Bibliográfiának, tehát az univerzális orvostudománynak, amelyre valamilyen választ ne adtak volna. A 4665 orvos tehát összeségében a teljes orvostudományról szeretne állandóan friss tájékoztatást kapni.

Szakonkénti megoszlásban a legtöbb kért téma a belgyógyászat tárgyköréből való: 1566, az összes kért téma 23,5 %-a, utána a sebészeti témák következnek 847-tel, az összes kért téma 12,7 %-a, a csecsemő- és gyermekgyógyászati témák: 696-tal, az összes kért téma 10,4 %-a, az egészségtudomány 497-tel, az összes téma 7,4 %-a és a szülészeti-nőgyógyászat 407-tel, az összes téma 6,1 %-a. Mint mindenütt, itt is érvényesül a négy orvosi alapszakma /belgyógyászat, sebészet, gyermekgyógyászat, szülészeti-nőgyógyászat/ vezető szerepe.

A különböző korcsoportokhoz tartozó orvosok érdeklődése az egyes szakok irodalma iránt létszámukat figyelembe véve arányos, egyes kivételek azonban előfordulnak.

Igy pl. feltűnő, hogy az anatómia, szövettan és az antropológia, az orr-fül-gégegyógyászat és a stomatológia iránt a legfiatalabb korcsoport jobban érdeklődik, mint a többiek, viszont nagyon csekély érdeklődést mutatnak az igazságügyi orvostan, a bőr- és nemigyógyászat, a tuberkulózis iránt.

A 34-43 évesek főleg a gyógyszerészet, gyógyszeratan, az orvosi mikrobiológia, az elme- és ideggyógyászat, a tuberkulózis és a röntgenológia iránt mutatnak szembe-tűnő érdeklődést, a stomatológia iránt viszont nem.

A 44-53 évesek érdeklődése az orvosi mikrobiológia iránt az előző két csoporténál is nagyobb és a következő korcsoporttal együtt a legnagyobb a stomatológia és a gerontológia iránti érdeklődésük.

Az elme- és ideggyógyászat iránti érdeklődés a legnagyobb részben az 54-63 évesek részéről nyilvánul meg, ugyanígy a bőr- és nemigyógyászat iránt is. Az egészségügyi szervezés iránt ennek a korcsoportnak az érdek-

lődése a legnagyobb. Az általuk kért témák több, mint egytizede /10,3 %!/ egészségügyi szervezési tárgyú.

A 64-73 évesek érdeklődése a legnagyobb a szemészet és a röntgenológia iránt és egyáltalán nem nyilvánul meg az anatómia, az élettan, a biofizika, biokémia és a katonai orvostudomány iránt.

Már említettük, hogy a legidősebb korcsoportra jut viszonylag a legtöbb témakérés, ezek a számok azonban szakokra bontva olyan csekélyek, hogy nem értékelhetők.

Ezek az adatok a gyakorlatban kevéssé használhatók fel, de feltétlenül érdekesek.

Abban, hogy a fiatalok elsősorban /a válaszolók és válaszaik számaránya alapján/ az anatómia, az orr-fül-gégszét és a stomatológia iránt érdeklődnek, semmi különöset nem találhatunk. Az azonban rendkívül érdekes, hogy az igazságügyi orvostani, a bőr- és nemigyógyászati és a TBC témák iránti érdeklődésük a többi korosztályénál kisebb. Bár a legutóbbi években az idegenforgalom fellendülése óta újra észleltek néhány nemikórtani esetet és a TBC-s megbetegedések száma is fokozódott valamelyest az előző évekéhez képest, ez a két betegség megszűnt népbetegség lenni, a többi betegséggel szemben háttérbe szorulnak, tehát az érdeklődés is csekélyebb irántuk.

A 34-43 éveseknek a gyógyszerészet iránti legintenzívebb érdeklődése nyilvánvalóan kapcsolatos gyógyszeriparunk 10-12 évvel ezelőtti fellendülésével. Ez a korosztály a TBC elleni küzdelemnek is aktív részese volt, innen eredhet további érdeklődésük a TBC szakirodalma iránt.

Azt sem tekinthetjük véletlennek, hogy a 34-53 évesek, tehát a két legaktívabb korosztály elsőrendűen érdeklődik az orvosi mikrobiológia iránt. A legfiatalabbak számára az allergológia már nem újdonság, ennek a két korosztálynak orvosait azonban kezdő korukban még nagyon izgathatta az akkor az érdeklődés kö-

zép pontjában álló probléma és az allergiás betegségeknek akkor nagy száma.

A gerontológia iránt kiugróan ez a korcsoport érdeklődik. Nem érezzük belemagyarázásnak, hogy még nem túl öregek és már nem túl fiatalok ahhoz, hogy az öregedés tüneteivel és az öregkori betegségek gyógyításával foglalkozzanak.

Az 54-63 éveseknek az egészségügyi szervezés iránti kiugró érdeklődése sem lehet véletlen: szervezni csak sok tapasztalat birtokában lehet, tehát nem a fiatalabb korosztálynak való és nem is azt érdekli általában.

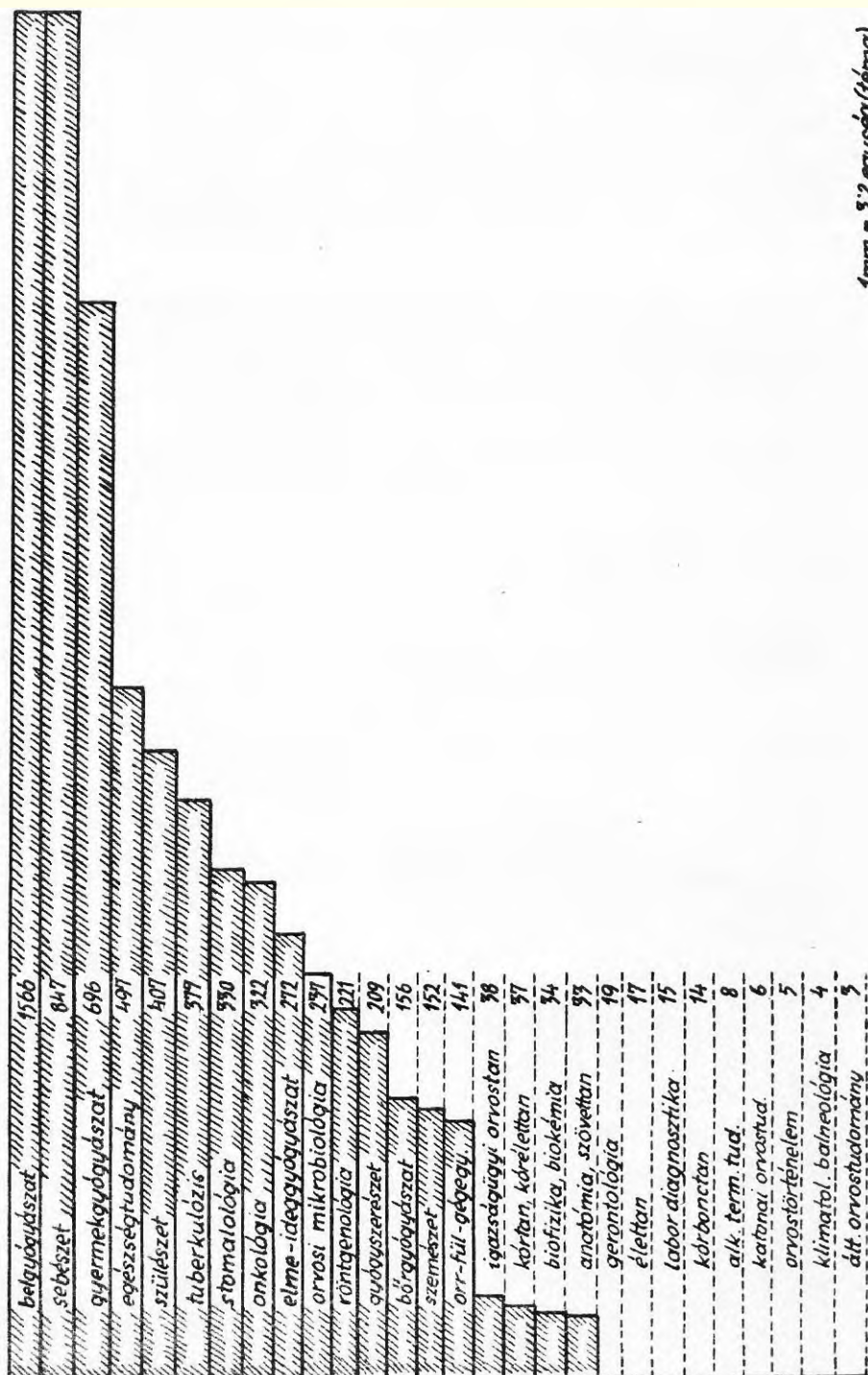
A szemészet iránt viszont köztudomásúan csekély a fiatalok érdeklődése, ez a 64-73 éveseket érdekli a legjobban.

Ha tehát a szakokat aszerint csoportosítjuk, hogy mely korosztály érdeklődik irántuk elsősorban, a következőket látjuk:

4. táblázat

korcsoport	szak
24-33 éves	<u>anatómia</u> orr-fül-gégegyógyászat, stomatológia
34-43 éves	<u>gyógyszerészet</u> , mikrobiológia, TBC, elme- és ideggyógyászat, röntgenológia
44-53 éves	<u>orvosi mikrobiológia</u> stomatológia gerontológia
54-63 éves	<u>egészségügyi szervezés</u> elme- és ideggyógyászat bőr- és nemigyógyászat
64-73 éves	<u>szemészet</u> röntgenológia

1. diagram

1mm = 5'2 egység (téma)

Ha a szakokat aszerint csoportosítjuk, hogy melyekre "szavaztak" a legtöbben, ennek elemzése adja további munkánkhoz a legtöbb segítséget. Szemléletes képet ad erről az 1. diagram.

Amint látjuk, a 6663 témakérés közül 5984, azaz 89,8 % klinikai szakra vonatkozik és csak 679, azaz 10,2 % elméleti szakra.

Ez egyezik is azzal az általános tapasztalattal, hogy a kutatók kevésbé használják fel a dokumentációs kiadványokat és szolgáltatásokat, mint a gyakorló szakemberek. A gyógyszeriant és az orvosi mikrobiológiát kivéve egy-egy elméleti szakra vonatkozóan elenyészően csekély a témakérések száma.

5. A válaszok megoszlása szakok és az orvosok beosztása szerint

A témakérések számát beosztási kategóriák szerint az 5. táblázat mutatja.

A legtöbb témát abszolút számban a főorvosok és a körzeti orvosok kérik, az összes kért téma 23-23,8 %-át, majd a rendelőintézeti orvosok az összes téma 13,9 %-át. Világos - és ez a kért témákban /a klinikai és elméleti szakok arányában/ is tükröződik, hogy a szakirodalmi dokumentációt elsősorban a gyakorlati gyógykezeléssel foglalkozó orvosok várják az OOKDK-tól és kevésbé a kutatók.

Figyelemreméltó, hogy a válaszolók számához viszonyítva a szervező orvosok kérik a legtöbb témát /egy főre 2,49 jut/, a legkevesebbet a körzeti orvosok /1,19/, amiről arra következtetünk, hogy - mint más adatból is kiderül - az egészségügyi szervezés irodalmát igen kevésbé tártuk még fel orvosaink számára, holott iránta a szükséglet, sőt, mint látjuk, az igény is nagy, egy-egy szervező orvos több mint két témáról szeretne állandóan tájékozódni. Hozzáteesszük, a szervező orvosok aktivitása is nagy.

5. táblázat

Beosztás	A kérdés- re vála- szolók száma	A kért témák száma	Egy fő- re át- lago- san jut /téma/	A kérdésre nem válaszo- lók %-a a kérdőívre válaszolók- hoz viszo- nyítva
egyetemi tanár	47	75	1.59	0.00
docens	66	108	1.64	0.00
egyetemi adjunktus	101	188	1.86	1.94
tanársegéd	265	403	1.52	4.67
egyetemi gyakornok	114	152	1.33	1.72
főorvos	1014	1591	1.56	0.00
alorvos	125	238	1.90	8.75
segédorvos	618	738	1.19	0.80
kórházi adjunktus	130	250	1.93	5.10
körzeti orvos	1282	1536	1.19	0.00
tudományos munkatárs	49	86	1.75	0.00
rendelőintézeti orvos	691	928	1.34	1.70
szervező orvos	127	316	2.49	7.29
egyéb orvos	31	49	1.58	77.85
beosztását nem jelölte meg	5	5	1.00	93.50
Összesen:	4665	6663	1.43	4.97

A körzeti orvosok kéri a főorvosok után abszolút számban a legtöbb témát, alig van azonban egy-két olyan körzeti orvos, aki több mint egy témáról szeretne tájékozódni. Majdnem azt mondhatnánk erre: egy téma is elég lenne, csak kapnák. Hozzátehetjük: legnagyobb számban - természetesen - belgyógyászati témát kérnek, sőt éppen közülük jelöltek meg a legtöbben téma helyett szakot. Ez is azt mutatja, hogy nem annyira témafigyelésre, mint inkább nekik való referáló folyóíratra van szükségük, amely komplexebb, mint egy-egy figyelt téma irodalma.

Az egy főre jutó témák száma: 1,43 az összes válaszoló viszonylatában. Ennél kevesebbet csak az egyetemi gyakorlók, a segédorvosok és a rendelőintézeti orvosok kérnek még: az egyetemi orvosok érdeklődése a dokumentációs szolgáltatások iránt - ha igénylik ezeket - széleskörű: mindegyikük több, mint 1,5 téma iránt érdeklődik. A kórházi adjunktusok és az alorvosok még ennél is több iránt.

Érdekes, hogy a kérdőívre válaszoló egyetemi tanárok, docensek, főorvosok, körzeti orvosok és tudományos munkatársak között egy sem volt, aki folyamatos tájékoztatást ne kért volna. Az alorvosok, szervező orvosok és tanársegédek 8,75 - 7,29 - 4,67 %-a azonban a kérdőívnek ezt a részét üresen hagyta. Azok, akik beosztásukat elfelejtették megjelölni, és az "egyéb" orvosok a témákra vonatkozó kérdést vagy ugyancsak elfelejtették kitölteni, vagy a dokumentációnak e módja iránt nagy érdektelenséget tanusítanak.

A 6. táblázat azt mutatja, milyen szakok témái iránt érdeklődnek a különböző beosztású orvosok /ez bizonyos fokig azt is mutatja, milyen szakban dolgoznak a válaszolók/.

Az egyetemi orvosok, a kórháziak, a rendelőintézetiek, a körzeti orvosok és a tudományos munkatársak legnagyobb számban belgyógyászati és sebészeti témákat kérnek, a szervező és "egyéb" orvosok egészségtudományi témákat. Mindezeknek a felsorolt témáknak a száma 2910, az összes kért témának csaknem a fele.

Feltűnő, hogy a kérdőívre válaszoló egyetemi tanárok és docensek kevés elméleti témáról kérnek tájékoztatást. A tanársegédek érdeklődése a két fő szakon /sebészet, belgyógyászat/ kívül eléggé egyenletesen oszlik meg a többi szak között, az egyetemi adjunktusokról ugyanez kevésbé mondható, érdeklődésük az elméleti szakok iránt nagyobb. A főorvosok érdeklődése a négy alapszak és a tuberkulózis iránt a legnagyobb, de feltűnő az orvosi mikrobiológia iránti intenzív érdeklődésük is. Az alorvosok és segédorvosok érdeklődése a főorvosoknál említettekén kívül kiterjed az onkológiára és a röntgenológiára is. A körzeti orvosok érdeklődése a belgyógyászati témák iránt - mint már említettük - feltűnően nagy. A belgyógyászati témák teszik ki náluk az összes általuk kért téma 41,9 %-át, második helyen náluk a gyermekgyógyászat iránti érdeklődés áll. Igen intenzíven érdeklődnek ezenkívül a gyógyszerészet és az egészségtudomány iránt. Mindez munkájukból következik, de érdeklődésüknek ilyen mértékű polarizálódására nem számítottunk.

A rendelőintézeteti orvosok érdeklődésének előterében ugyancsak a belgyógyászat, ezenkívül a stomatológia áll. A szervező orvosok érdeklődése a gyakorlati szakok iránt meglehetősen egyenletes, kiugróan nagy az egészségtudomány iránt, az általuk megjelölt egészségtudományi témák az összes általuk kért téma 63,3 %-át teszik ki.

- 51 -

7. táblázat

Szak	Szakorvos		Nem szakorvos		Összes kért téma
	absz. szám	% az összes kért témához viszonyít.	absz. szám	% az összes kért témához viszonyít.	
Általános orvostud.	2	66,6	1	33,4	3
Alkalmazott természet-tudomány	6	75,0	2	25,0	8
Anatómia, szövettan, antropológia	21	63,6	12	36,4	33
Élettan	11	64,7	6	35,3	17
Biofizika, biokémia	25	73,5	9	26,5	34
Gyógyszerészet, gyógyszer-tan	89	42,6	120	57,4	209
Orvosi mikrobiológia	183	77,2	54	22,8	237
Kórélettan, kórtan	25	67,6	12	32,4	37
Kórbonetan, - kórszövettan	10	71,4	4	28,6	14
Igazságügyi orvostan	34	89,5	4	10,5	38
Belgyógyászat	868	55,4	698	44,6	1566
Sebészet	649	76,6	198	23,4	847
Szülészet-nőgyógy.	312	76,7	95	23,3	407
Csecsemő-, gyermekgy.	427	61,4	269	38,6	696
Elme-, ideggyógy.	176	64,7	96	35,3	272
Orr-fül-gégégyógy.	112	79,4	29	20,6	141
Szemészet	112	73,7	40	26,3	152
Bőrgyógy., Venerol.	116	74,4	40	25,6	156
Onkológia	210	65,2	112	34,8	322
Tuberkulózis	330	87,5	47	12,5	377
Stomatológia	264	80,0	66	20,0	330
Röntgenológia	181	81,9	40	18,1	221
Labor. diagnosztika	11	73,3	4	26,7	15
Gerontológia	12	63,2	7	36,8	19
Katonai orvostud.	2	33,3	4	66,7	6
Klimatológia	2	50,0	2	50,0	4
Egészségtudomány	316	63,6	181	36,4	497
Orvostörténelem	3	60,0	2	40,0	5
Összesen	4509	67,7	2154	32,3	6663

6. A szakorvosi képesítés és a témák iránti érdeklődés összefüggése

Minden könyvtári és dokumentációs intézmény dolgozói tudják, hogy a legképzettebb szakemberek érdeklődnek leginkább a szakirodalom iránt, a kevésbé képzettek lényegesen passzívabbak. Vizsgálatunknak ezzel a részével tulajdonképpen a tapasztalataink alapján tett feltételezéseinket kívántuk adatokkal alátámasztani. Ebben a feltételezésben nem is csalódtunk. /L. a 7. táblázatot./ A kérdőíven megjelölt témák 67,7 %-át a szakképzettséget már megszerzett orvosok kérték. Ez az országosnak elfogadható arány az egyes szakmák képviselőinél ugyan módosul némileg, a 2:1 arány azonban nem sokat változik. Leginkább az igazságügyi orvostan esetében mutatkozik kiugró eltérés, ahol csak 10,5 %-ban, majd a tuberkulózis, a röntgenológia és a stomatológia esetében, ahol 12,5 - 18,1 - 20,0 %-ban érdeklődnek a témák iránt szakorvosi képesítés nélküli orvosok, a többi mind szakorvos. Két esetben: a katonai orvostudomány és a gyógyszerstan, gyógyszerészet esetében fordított a helyzet, de a katonai orvostudomány vonatkozásában a számok olyan kicsik, hogy belőlük következtetés nem vonható le. A nem szakképzettek részéről így %-ban a legnagyobbak a gyógyszerstan /új gyógyszerek/ iránti érdeklődés fogadható el /nagyobb %-ban, mint a szakképzetteké/, de ez természetes is, hiszen a gyógyítómunka során a gyógyszerismeret és a gyógyszerhatástan ismerete nem nélkülözhető. A szakképzetlenek részéről másodsorban a belgyógyászat iránt a legnagyobb az érdeklődés, ennek a szaknak az ismeretére szinte minden orvosnak szüksége van.

7. A válaszok szakonkénti megoszlásának és a válaszolók szakképesítésének összehasonlítása

Az természetes, hogy a szakorvosokat a saját szakágazatukba /amelynek szakvizsgáját letették/ tartozó témák még akkor is érdeklik, ha átmenetileg - vagy akár véglegesen - más szakterületen is működnek. Egy-egy szakterület irodalma azonban a szakképesítés nélkülieket is érdekli. Ez az utóbbi megállapítás különösen hathat,

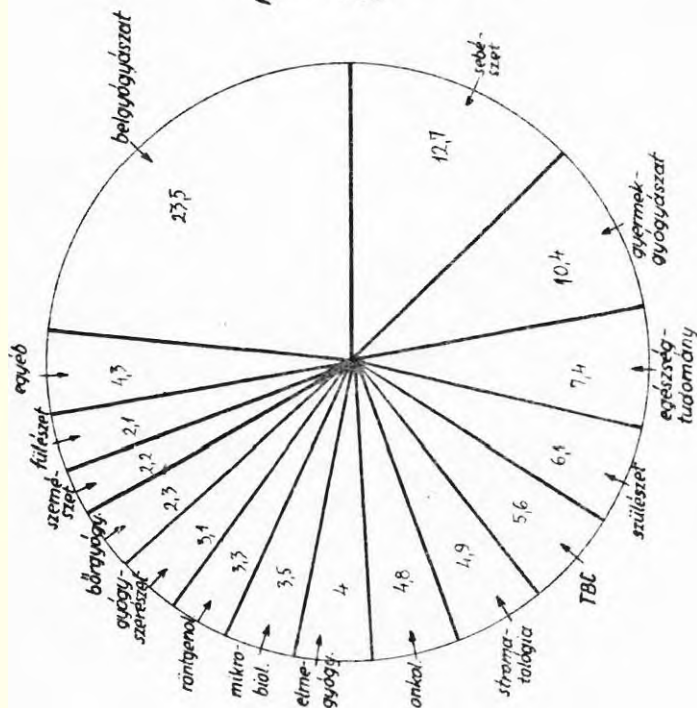
hiszen az orvostudomány szakokból épül fel, ha tehát valakit egyetlen szak sem érdekel, az azt jelenti, hogy az orvostudomány maga, legalábbis annak szakirodalma nem érdekli. Ha azonban régebbi megállapításunkra visszagondolunk, hogy a szakorvosok 2:1 arányban érdeklődnek a szakirodalom iránt, meg kell állapítanunk, hogy a szakképesítés nélküli orvosok jelentős része a szakirodalom iránt valóban nem érdeklődik.

Ha azonban a 2. diagramot vizsgáljuk, örömmel állapíthatjuk meg, hogy a kért szakok nagyobb arányúak az orvostudomány egészéhez képest, mint a megfelelő szakok orvosainak aránya az összes válaszoló orvoshoz képest. Több, mint kétszer annyi a belgyógyászati témák száma, mint a belgyógyász orvosoké, majdnem ez az arány a sebészeti témák és a sebészek, a gyermekgyógyászati témák és a gyermekgyógyászat vonatkozásában is. Majdnem azonos a szülészeti témák és a szülészek, a TBC témák és a TBC szakorvosok között.

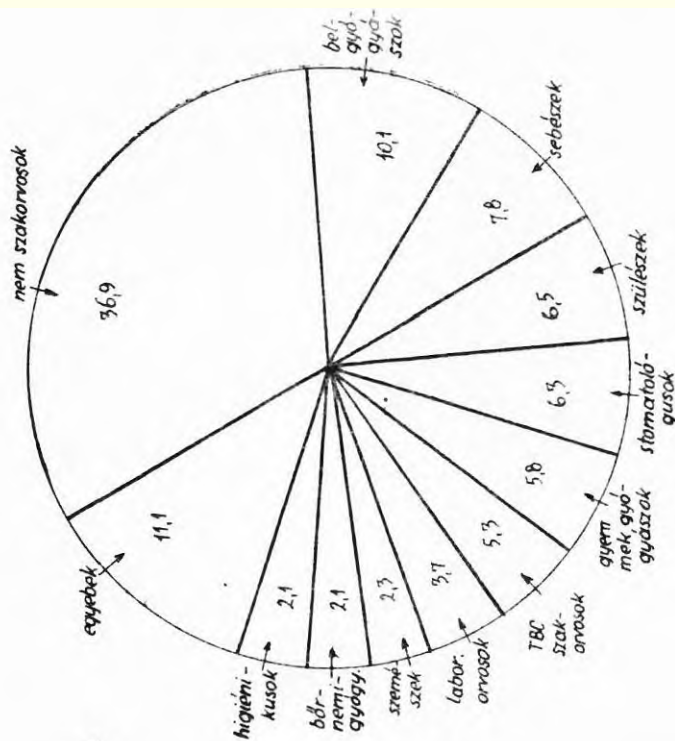
Ez azt jelenti, hogy a szakirodalom iránt érdeklődő orvosok nem szűkülnek be csak saját szakterületükre, hanem - ellenkezőleg - szép számban rendszeresen tájékozódni kívánnak más szakterület témáiról is.

2. diagram.

Kért szakok

Orvosok

8. Következtetések

Az orvosok szakirodalom iránti igényeinek felmérése során kapott válaszok egy része közvetlenül hasznosítható az OOKDK munkájában. Más részének haszna az volt, hogy betekintést engedett az orvosok egyes csoportjainak érdeklődésébe, munkakörülményeibe, gondolkodásmódjába és ezáltal jobban megismerhettük potenciális olvasóinkat.

Nem hasznosíthatók például további munkánk során a korcsoportonkénti igényekre vonatkozó válaszok, mégsem érdektelen számunkra az a kép, amely szinte elénk tárja, hogy a morbiditás alakulásával, a népbetegségek csökkenésével vagy fokozódásával szoros összefüggésben változik az egyes korcsoportok szakirodalom iránti érdeklődése.

Jó néhány olyan adat birtokába jutottunk ezeken kívül, amelyekre az OOKDK-nak munkájának fejlesztése során figyelemmel kell lennie. Éspedig:

1. Elsősorban a klinikai szakok irodalmát kell dokumentálnunk és csak másodsorban - még nagyobbfoku válogatással - az elméleti szakokat, feltétlenül törekedni kell azonban az orvosi mikrobiológia és a gyógyszeratan, gyógyszerészet eddiginél nagyobb feltárására.

2. A körzeti orvosok számára olyan folyóiratot kell kiadni, amelynek tárgya főképpen belgyógyászati /mintegy 50 %-ban/, majd gyermekgyógyászati, gyógyszerészeti /új gyógyszerek/, egészségügyi szervezési irodalom együttesen mintegy 30 %-ban, a többi szak irodalmát a megmaradt 20 % foglalja magában.

3. Különös gondot kell fordítanunk az egészségtudomány, főképpen az egészségügyi szervezés szakirodalmának feltárására - és ezt nem csak a körzeti orvosok számára és nemcsak referáló folyóirat formájában - hanem gyorstájékoztató és figyelőszolgálat útján is, elsősorban a szervező szakorvosok igényeinek a figyelembe vételével, de a klinikai, kórházi és rendelőintézeti, igazgatással foglalkozó orvosok számára is hozzáférhetővé téve.

4. Fel kell ébresztenünk a szakorvosi képesítéssel nem rendelkező orvosok szakirodalom iránti igényeit.

5. Elsősorban a belgyógyászati, a sebészeti, a gyermekgyógyászati és az egészségtudományi irodalmat kell feltárnunk, ezzel ugyanis az igények 54 %-át és nagy orvoscsoportok igényeit elégítjük ki.

6. El kell érünk, hogy az orvostudományi egyetemeken, legalábbis fakultatív oktatás keretében a medikusok megismerkedhessenek a könyvtárhasználat módjával, a bibliográfia összeállítás, az irodalomkutatás módszereivel, sőt gondoskodni kell róla, hogy ugyanez fiatal orvosok számára is lehetővé váljék.

7. Meg kell vizsgálnunk, vajon az eddigi szolgáltatások kielégítik-e az orvosoknak a más szakterület irodalma iránti igényeit. A kérdőívre ugyanis - nem várt módon - egyetlen, más szakterületre vonatkozó igény sem jelentkezett. Hálózatunk folyóiratrendeléseivel ezzel szemben azt mutatják, hogy a más szakterület folyóiratai iránt az érdeklődés nagy.^{1,2} Így pl. szép számmal rendelnek demográfiai, botanikai, építészeti, szervezési tárgyú folyóiratokat. Kórházak és rendelőintézetek építési és szervezési kérdéseivel foglalkozik az Egészségügyi Tervgazdasági és Dokumentációs Iroda Egészségügyi Dokumentációs Szemléje. A jövőben meg kell vizsgálnunk, vajon ez a referáló folyóirat és az eredetiben járó folyóiratok elegendők-e az orvosok tájékozódásához.

Ez az új gazdasági mechanizmus bevezetésének során alig hihető.

¹ Dufla Istvánné: Az orvosi szakfolyóiratok olvasottsága a magyarországi orvosok válaszáinak tükrében. Az Orvosi Könyvtáros, 1966, 6, 3, 280-302.

² Szepesi Zoltánné: A magyar orvosok szakirodalmi el látottsága.
Bp. 1966. Kézirat.

V I T A

E rovatban két, a KÖJÁL-ok szakrendjével foglalkozó közleményt bocsátunk ezuttal vitára. Két egészen más szemléletű szakrendszer-ről van szó. Kérjük a hozzászólásokat és a további elgondolások beküldését.

A szerkesztő.

KÁLLAY Istvánné

SZAKRENDSZER KIALAKÍTÁSA ÉS AZ EZZEL KAPCSOLATOS
PROBLÉMÁK A FŐVÁROSI KÖJÁL KÖNYVTÁRÁBAN

Amikor 1966. január 1-én elkezdtem a Fővárosi KÖJÁL könyvtárában dolgozni, az egyik legsürgősebb teendő a szakkatalógus kialakítása volt. Mintegy 4500 kötet könyvet tartalmazó könyvtárunkban sima numerus kurrens rakatári rendszer van, tehát szakkatalógus nélkül lehetetlen a tájékozódás. Azelőző években történtek próbálkozások szakrendszer kialakítására, ez a munka azonban korántsem fejeződött be. Munkába lépésemkor az ugynevezett szakkatalógus inkább tárgyszó katalógus volt, de az is rendkívül zilált állapotban. Hozzá kellett tehát fogni a szakrendszer megszervezéséhez, amely nélkül nem lehet könyvtári munkát végezni.

Mivel gyűjtőkörünk nagyjából megegyezik az OKI könyvtárának gyűjtőkörével, szakrendszerünk kialakításához az ő katalógusukat vettem alapul. Ezután orvos-tanácsadóm segítségével kezdtem erre az alapra felépíteni a saját rendszerünket. Hogy ez milyen komplikált, nagy körül-

tekintést és sok megbeszélést igénylő munka volt, azt hiszem nem kell részleteznem.

A munka során felmerült egyes problémákról, úgy gondolom, a kialakult szakrendszer ismertetése után érdemesebb írni.

A szakkatalógus tehát az alább közölt formában vált használhatóvá:

A Fővárosi KÖJÁL könyvtárának szakrendje

I. Általános munkák

1. Bibliográfiák: a/ Szakbibliográfiák.
b/ Könyvtárkatalógusok, lelőhely-jegyzékek.
2. Könyvtártan.
3. Szótárak, lexikonok, kézikönyvek:
 - a/ Szakszótárak: értelmező, helyesírási, műszaki, orvosi.
 - b/ Nyelvi szótárak: angol, francia, német, orosz, egyéb.
 - c/ Lexikonok.
 - d/ Kézikönyvek.
4. Évkönyvek. Kongresszusok.
5. Törvények, rendeletek, jogszabályok. Közigazgatás.
6. Közgazdaság, munkaügy.

II. Közegészségtan, közegészségügy

1. Összefoglaló és általános munkák /tankönyvek, kézikönyvek/.
2. Közegészségügyi mérnöki munkák.

3. Településegészségügy: a/ Talaj
b/ Levegő. Klima.
c/ Viz.
d/ Szennyviz. Csatornázás.
e/ Hulladék, szemét.
f/ Épületek /lakás, fűtés,
szellőztetés,
világítás/.
g/ Város. Urbanizáció.
h/ Fürdők.
i/ Személyi eü. /egyéni tiszt-
tálkodás, ruházkodás,
sport/.
j/ Ált. településeü. munkák.
4. Élelmezésegészségügy, táplálkozástudomány.
5. Munkaegészségügy, munkaélettan.
Foglalkozási ártalmak, betegségek.
Sugáregészségügy.
6. Egészségügyi ismeretterjesztés.
7. Anya- és csecsemővédelem.
8. Gyermek- és iskolaegészségügy.
9. Mentés, elsősegély.
10. Ápolásügy, védőnők.
11. Egészségügyi intézmények: kórház, rendelőintézet,
klinika.
12. Közegészségügyi szervezet, közigazgatás; nemzet-
közi közegészségügy.
13. Orvosképzés, közegészségügyi személyzet, közép-
káderek.

14. Közegészségügyi törvények, rendeletek.
15. Társadalombiztosítás.
16. Katonai, háborús, tábor egészségügy.

III. Statisztika

1. Általános munkák.
2. Egészségügyi és orvosi statisztika.
3. Demográfia.

IV. Járványtan, járványügy, fertőző betegségek

1. Általános munkák.
2. Részletes munkák.

V. Mikrobiológia

1. Általános mikrobiológia, mikrobiológiai technika.
2. Orvosi bakteriológia.
3. Orvosi virológia.
4. Protozoológia.
5. Parazitológia.
6. Mykologia.
7. Alkalmazott mikrobiológia: a/ Élelmiszerbakteriológia.
b/ Vizbakteriológia.

VI. Immunológia, szerológia

1. Általános és összefoglaló munkák.
2. Védőoltások.

VII. Desinfectio - Desinsectio - Deratisatio

1. Általános munkák. Fertőtlenítés.
2. Orvosi entomológia.
3. Rovar- és rágcsálóirtás.
4. Növényvédelem.

VIII. Orvostudományok

1. Általános orvosi munkák.
2. Elméleti szakok: anatómia, szövettan, fejlődéstan, élettan, orvosi biokémia, kórbonctan, kórélettan, törvényszéki orvostan, gerontológia.
3. Klinikai szakok: belgyógyászat, sebészet, csecsemő- és gyermekgyógyászat, szülészeti és nőgyógyászat, szemészet, ideg- és elmegyógyászat, fül-, orr-, torok-, gégegyógyászat, radiológia, fizikoterápia, bőrgyógyászat, fogászat és szájsebészet.
4. Laboratóriumi diagnosztika.

IX. Orvostörténelem. Orvosi biográfia.

X. Állatorvostudomány.

XI. Kémia.

1. Általános munkák. Szerves és szervetlen kémia.
2. Analízis.
3. Alkalmazott kémia. - Vegyipar, vegyszerek, műanyagok.

XII. Fizika.

Atomfizika. Sugárkémia.

XIII. Gyógyszerészet. Gyógyszerhatástan. Antibiotikumok.

XIV. Biológia. Növénytan. Állattan.

1. Általános biológia.
2. Növénytan.
3. Állattan.
4. Egyéb természet-tudományok.

Geológia. Geometria, matematika.

5. Természettudományi ismeretterjesztő művek.

XV. Technika. Ipar. Építészet. Műszaki irodalom.

XVI. Ideológia, filozófia.

XVII. Szabványok.

XVIII. Vegyes munkák.

Mielőtt rátérnék az egyes szakok ismertetésére, bevezetésként meg kell említenem a következőt. Nem KÖJÁL-ban dolgozó orvosi könyvtárosok valószínűleg meg fognak lepődni néhány - látszólag egyáltalán nem orvosi könyvtárba való - szak láttán. Éppen ezért hangsúlyozni szeretném, hogy intézetünkben nem csak a közegészségüggyel és járványüggyel kapcsolatos irodalomra, hanem nagyon sok egyébre, pl. jogi és műszaki irodalomra is szükség van. Valamennyi szakcsoportról nem fogok külön írni, csak azokról, amelyeknek kialakítása során a legtöbb probléma felmerült.

Térjünk rá tehát a konkrét példákra:

Mivel a KÖJÁL a közegészségügy különböző területein határozatokat hoz, vagyis rutinmunkáját jogszabályok alapján végzi, szükséges az összes érvényben lévő rendelet, jogszabály állandó ismerete és használata. Ezt tükrözi katalógusunkban az I/5-ös szak. Ebből rögtön kiderül az is, hogy nem elég számunkra a "Közegészségügyi törvé-

nyek, rendeletek" szak, mert oda nem sorolhatjuk be az általános jogi vonatkozású szakirodalmat.

A II/3 "Településegészségügy" szakot részletesen felbontottuk, és csak a végén vettük észre, hogy az olyan könyveknek, mint pl. Marzejev Településegészségtana, nincs megfelelő helye. Ezért került a végére j/ pont alá az "Általános településegészségügyi munkák".

A szakozási munka folyamán egyre inkább kiderül, hogy a II/12 és a II/14 -es szak olyan szorosan összefügg, hogy sok könyv esetében nyugodtan összevonhatnánk a kettőt. Konkrét példa erre a következő kiadvány: Szabályrendelet a Székesfőváros egészségügyi szolgálatának ellátásáról. Bp. 1939. Az összevonásra a közeljövőben valószínűleg sor is fog kerülni.

A IV/2-es szakot, mivel ugyis nagy anyagot tartalmaz, tovább fogjuk bontani az egyes fertőző betegségek szerint. Ugyanis, ha valaki pl. Poliomyelitis-irodalmat keres, a jelenlegi rendszerben fáradságos munkát jelent mintegy 60 katalógus cédula átnézése.

A VIII. "Orvostudományok" szakunknál külön fel szeretném hívni a figyelmet arra, hogy csak olyan szakágak szerepelnek benne, amelyeknek irodalma megtalálható könyvtárunkban. Itt azonban természetesen tetszés szerint lehet növelni vagy csökkenteni az alcsoportok számát az állomány változásaitól függően. Ezért nem is jelöltük betűkkel az alcímeket.

Bővítés történt XIII. "Gyógyszerészet" szakunkkal is, amelyhez csak később vettük fel az "Antibiotikumok" címszót.

A XV. szak tükrözi talán leginkább a helyi adottságokat. Ugyanis a Fővárosi KÖJÁL egyuttal a főváros fertőtlenítő intézete, ezenkívül a fertőzőbeteg szállítást is végzi. Fertőtlenítő osztályunk, mosodánk, kázanjaink, valamint nagy gépkocsi parkunk és a hozzá kapcsolódó autószerelő és egyéb műhelyek igen sok műszaki könyv beszerzését és tárolását teszik szükségesé.

A XVII. "Szabványok" szakba sorolt művek tulajdonképpen mind beoszthatók a megfelelő szakhoz; pl. a Vizvizsgálati szabványok a Településegészségügyhöz, azonban az összes szabvány olyan jelentős része állományunknak, hogy szükségesnek tartottuk külön szak létrehozását.

A példákat még tovább lehetne sorolni, annál is inkább, mert szakrendszerünk kisebb-nagyobb mértékben fog még változni, hiszen az állomány összehasonlítása a katalógussal nem fejeződött be. Így elképzelhető, hogy - mint azt már említettem - sor kerülhet néhány szakcsoport bővítésére vagy összevonására. A lényeg az, hogy az alapvető forma kialakult, ami igen nagy segítséget ad mind az olvasó, mind a könyvtáros számára.

Befejezésül még csak annyit, hogy tapasztalatcserére szívesen látunk bárkit, akár személyesen, akár levélben.

SZAKRENDSZER KIALAKÍTÁSA KÖJÁL KÖNYVTÁRAK SZÁMÁRA

A közegészségügy-járványügy olyan kizárólagosan megelőző jellegű egészségügyi munka, mely az egyén egészségének védelme érdekében meghatározott társadalmi csoportok egészségének védelmével foglalkozik. Célja az emberi szervezetre ható káros, természetes és mesterséges környezeti tényezők okainak feltárása, azok kiküszöbölése, illetve csökkentése, az emberi szervezet és a környezet közötti egység fenntartása. A közegészségügy és járványügy, a közegészségtan és a járványtan kutatásainak eredményeit a gyakorlati egészségügyi munka során érvényesíti.

Hazánkban a közegészségügy-járványügy megjavítása érdekében a Minisztertanács a 2203/1954. Mt. sz. határozatával létrehozta a közegészségügyi-járványügyi állomásokat /továbbiakban: Köjál/ és ezek feladatául tűzte ki, hogy működési területükön ellássák, irányítsák és ellenőrizzék a település-, élelmezés-, munka-, iskolaegészségügyi és járványügyi munkát.

Az egészségügyi miniszter 8200-12/1954. Eü. sz. végrehajtási utasításában megadta azokat a részletes szempontokat, melyek a Köjál-ok feladatkörét megszabták. Az említett reszortokon tulmenően el kell látniok az egészségügyi felvilágosítási teendőket is.

A Köjál-ok élén az igazgató áll. Közvetlen munkatársai az állami közegészségügyi felügyelők, hygiénikus- és epidemiologus orvosok. A vázolt feladatok ellátását szakkáderek: vegyész, parazitológus, közegészségügyi mérnök, statisztikus és középfoku közegészségügyi képzettséggel rendelkező dolgozók: közegészségügyi-járványügyi ellenőrök, fertőtlenítők, valamint jól felszerelt és széles profilu laboratórium segíti.

A Köjál középírányító szerv, tulnyomóan ellenőrző funkciókat lát el nagy terjedelmű feladatkörrel. Munkájához az elvi irányítást az Egészségügyi Minisztérium

V. sz. Közegészségügyi Felügyeleti és Járványügyi Főosztálya adja, az Országos Közegészségügyi Intézet, Országos Munkaegészségügyi Intézet, Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet és az Egészségügyi Felvilágosítási Központ közreműködésével. A Köjál-ok hatásköre a járásokra, városokra és a fővárosi területekre terjed ki és közvetlenül irányítják ezek egészségügyi osztályainak /csoportjainak/ keretében működő közegészségügyi-járványügyi szolgálatokat.

A Köjállok /összesen 24/ a fővárosban, a megyékben és a megyei jogú városokban végzik munkájukat, ennek keretében tehát közegészségügyi, járványügyi, egészségügyi felvilágosítási, statisztikai és laboratóriumi feladatokat látnak el. Szakágazataik a következők:

1. Településegészségügy

Feladata a létesítendő objektumoknál helykijelölés, a kész tervek közegészségügyi bírálata, műszaki átadáson és üzembehelyezésen való részvétel. Meglévő teljesítmények folyamatos közegészségügyi ellenőrzése /telepek, közművek, üzemek, intézmények, lakótelepek, üdülők, sportlétesítmények, táborok, továbbá vízellátás, szennyvízelvezetés/.

A laboratórium telepégészségügyi részlege foglalkozik a levegő, ivó-, felszíni-, szennyvíz és strandfürdők vizének vizsgálatával, valamint talajvizsgálatokkal.

2. Élelmezésegészségügy

Az élelmiszeripari létesítményekben /konzervgyár, piacok, vágóhidak, üzletek/ az élelmiszerek termelésének, szállításának, tárolásának és hűtésének rendszeres közegészségügyi ellenőrzését végzi. Bakteriológiai vizsgálatokhoz mintavételt eszközöl.

A laboratórium az élelmiszeripari egységeknél fázisvizsgálatokat végez. A kiskereskedelmi egységek áruát, az

üzemikonyhák készítményeit állandóan ellenőrzi higiénés és bakteriológiai vizsgálatokkal. Feladata az élelmiszeriparban, kereskedelemben és közétkeztetésekben használt berendezések, eszközök bakteriológiai és esetleges vegyi szennyezettségének vizsgálata. Kémiai vizsgálatokkal ellenőrzi diétás- és vitaminnal dúsított készítményeket, élelmiszer festékeket, konzervek ónszennyeződését, gyümölcsök permetezőszerrel való szennyezettségét, végez általában növényvédőszermaradék meghatározásokat is.

3. Munkaegészségügy

Ipari- és mezőgazdasági üzemek közegészségügyi- munkaegészségügyi helyzetét, az egészségvédő és balesetelhárító óvórendszabályok betartását ellenőrzi, különös gondot fordítva a veszélyeztetett dolgozók /pl. mérgekkel foglalkozók/, fiatalok, terhesek és csökkent munkaképességűek munkakörülményeire, az egészségre ártalmas és veszélyes növényvédőszeresek megfelelő tárolására és felhasználására.

A laboratórium idetartozó részlege a munkahelyek klímáját, levegő-szennyezettségét /porártalom, egészségkárosodást okozó gőzök és gázok/ méri. Az egészségre ártalmas anyagokkal dolgozót /nitrofestőket, vegytisztítókat, ólomtartalmú anyagokkal, permetezőszerekkel foglalkozókat/ rendszeresen ellenőrzi haematológiai és egyéb biológiai vizsgálatokkal.

4. Iskolaegészségügy

Iskolák, óvodák és egyéb gyermekintézmények rendszeres ellenőrzése iskolaegészségügyi szempontok alapján /tisztálkodás, szellőzés, fűtés, étkeztetés, kötelező védőoltások és a tanmenet ellenőrzése közegészségügyi szempontból/.

A laboratórium a tantermekben mikroklíma vizsgálatokat végez.

5. Járványügy

A fertőző betegségekkel kapcsolatos intézkedések, javaslatok meghozatala /elkülönítés, kórházba szállítás, fertőtlenítés, környezetszűrés, védőoltás, kitiltás, esetleges járványügyi zárlat elrendelése/, végrehajtásuk, hatékonyságuk ellenőrzése. Feladata gyógyító intézmények járványügyi tevékenységének irányítása, a bejelentett fertőző betegségek nyilvántartása. A védőoltások terén irányítja és ellenőrzi azok végrehajtását, gondoskodik az oltóanyagokkal való ellátásról, a védőoltásokról összesítő nyilvántartást vezet. Irányítja és ellenőrzi működési területén a fertőtlenítést, a rovar- és rágcsáló irtást, az élősdiek által okozott megbetegedések elleni küzdelmet. Ellenőrzi a fertőtlenítő intézményeket és berendezéseiket, figyelemmel kíséri a fertőtlenítő szerekkel való ellátást.

A laboratórium járványügyi részlege végzi a heveny fertőző betegségekkel kapcsolatos diagnosztikai és környezetvizsgálatokat, bacilusgazda, illetve bacilusüritő kutató vizsgálatokat, az élelmiszeripari és élelmiszerkereskedelmi egységek, valamint egészségügyi intézmények dolgozóinak kötelező szűrővizsgálatait.

6. Egészségügyi felvilágosítás

Kidolgozza az egészségügyi, népművelési szervek és társadalmi tömegszervezetek bevonásával az egészségügyi felvilágosítás munkatervét, megszerzi és módszertanilag irányítja, ellenőrzi a felvilágosító tevékenységet és összehangolja ezen szervezetek egészségügyi nevelő és oktató munkáját.

7. Egészségügyi statisztika

A közegészségügyi és járványügyi helyzet megismeréséhez szükséges, engedélyezett statisztikai adatgyűjtés szervezése, feldolgozása. A fertőző betegségekről, a foglalkozási betegségekről, ételmérgezésekről, védőol-

tásokról nyilvántartások vezetése, elemzése, szemléltetése. Időszakos jelentések statisztikai értékelése.

Mindezek ismerete azért fontos, mert a szakkönyvtári munkához elengedhetetlen követelmény az intézmény szakterületében való minél szélesebb körű tájékozottság. A könyvtárosnak ismernie kell az intézmény feladatait, szervezeti felépítését, főhatóságát, társ- és rokonintézményeit.

A Köjál-ok létrehozása óta eltelt több mint egy évtized alatt ezek az intézmények nagyon sokat fejlődtek és a speciális feladataik ellátásához szükséges könyvtári anyaguk /szakkönyvek, folyóiratok, szabványok, rendeletek stb./ is fokozatosan halmozódtak fel.

Az évek során egymásután alakultak ki a Köjál könyvtárak, melyek az orvostudományi könyvtári hálózat rendszerében az Országos Közegészségügyi Intézet könyvtárának mint alközpontnak közvetlen, az Országos Orvostudományi Könyvtár és Dokumentációs Központnak, mint központnak közvetett irányítása alatt működnek. A fenntartó intézmény szervezeti keretében pedig a korlátozott nyilvánosságú, helyi jellegű szakkönyvtárak a fenntartó intézmény funkciójának ellátását segítik elő. Állandóan gyarapodó gyűjteményük módszeres kezelése már elengedhetetlenné vált és tovább nem halasztható. Az egyik legfontosabb tennivaló ennek érdekében az állomány osztályozása.

Ha felmérjük a Köjál könyvtárakban meglévő állományt, látni fogjuk annak speciális, de mégis rendkívül sokrétű voltát, mely az állomás szerteágazó - már ismertett feladataiból adódik. Mondhatni, hogy a társadalmi életnek nincs olyan területe, melyet valamilyen vonatkozásban egy-egy munkafolyamat ne érintene. Tehát itt a specializálódás nem az egész leszűkítését, bontását jelenti, hanem a nézőpontot, mellyel a Köjál-ok tevékenysége kapcsolódik például az ipari üzemekhez, a kereskedelemhez, lakóházak építéséhez. Ez természetesen egy sajátos szakrendet kíván meg, melybe az itt lévő tárgyak, fogalmak beilleszthetők. Ezért nem felelnek meg - sajnos - ennek a szükségletnek a már általánosan elfogadott és a gyakorlatban jól bevált osztályozási rendszerek, mint pl. az ETO, vagy az általános kórhá-

zák részére kidolgozott "harmincas szakrend", szükségessé válik – a speciális követelmények miatt – saját visszakereső rendszerünk megalkotása. Vonatkozik ez elsősorban a könyvállományra, mivel a szakfolyóiratok tekintetében a kialakult módszer itt is alkalmazható.

Az osztályozási lehetőségek közül az állomány nagyságának, tartalmának és várható fejlődésének figyelembevételével a szakrendi raktározási rendszer alkalmazása látszik legcélszerűbbnek, a közegészségügyi-járványügyi munka rendszerező, logikus felosztásával.

Az intézet profilja megszabja az alapszakok meghatározását:

1. Településegészségügy

- 1/1 Összefoglaló, általános munkák
- 1/2 Tervezési irányelvek
- 1/3 Talaj
- 1/4 Levegő, klíma
- 1/5 Ivóvíz, felszíni víz
- 1/6 Szennyvíz, csatornázás
- 1/7 Hulladék, szemét
- 1/8 Épületek /lakás, fűtés, szellőztetés, világítás/
- 1/9 Város, urbanizáció
- 1/10 Fürdők
- 1/11 Sportlétesítmények
- 1/12 Közutak, MÁV.
- 1/13 Közegészségügyi mérnöki munka

2. Élelmezésegészségügy, táplálkozástudomány

- 2/1 Összefoglaló, általános munkák
- 2/2 Tejipar
- 2/3 Husipar

- 2/4 Sütőipar
- 2/5 Édesipar
- 2/6 Konzervipar és tartósító üzem
- 2/7 Közétkeztetés, gyermekélelmezés, vendéglátóipar
- 2/8 Tápanyagtáblázatok
- 2/9 Dietetika, szakácskönyvek
- 2/10 Ehető- és mérgezgombák
- 2/11 Szeszesitalok, üdítőitalok
- 2/12 Egyéb

3. Munkaegészségügy

- 3/1 Általános és összefoglaló munkák
- 3/2 Óvórendszabályok
- 3/3 Foglalkozási ártalmak, betegségek
- 3/4 Munkavédelem, balesetelhárítás
- 3/5 Mérgek, növényvédőszerrek
- 3/6 Szellőzés
- 3/7 Sugárvédelem
- 3/8 Munkapsychológia
- 3/9 Egyéb

4. Gyermek- és iskolaegészségügy

5. Járványügy

- 5/1 Általános munkák, összefoglaló munkák
- 5/2 Fertőzőbetegségek
- 5/3 Fertőtlenítés
- 5/4 Paraziták, rovarok és rágcsálók

6. Laboratórium

- 6/1 Összefoglaló, általános munkák
- 6/2 Kémia, általános munkák
 - 6/2/1 Analitikai kémia
 - 6/2/2 Élelmiszerkémia
 - 6/2/3 Településegészségügyi vizsgálatok
 - 6/2/4 Munkaegészségügyi vizsgálatok
- 6/3 Mikrobiológia, általános összefoglaló munkák
 - 6/3/1 Orvosi bakteriológia
 - 6/3/2 Élelmiszer bakteriológia
 - 6/3/3 Település bakteriológia
 - 6/3/4 Orvosi virológia
 - 6/3/5 Parazitológia
 - 6/3/6 Mykológia

7. Egészségügyi felvilágosítás

- 7/1 Személyi hygiéne
- 7/2 Egészséges életmód
- 7/3 Betegségekről felvilágosítás
- 7/4 Alkohol ellenes küzdelem
- 7/5 Egyéb

8. Statisztika

- 8/1 Általános munkák
- 8/2 Statisztikai évkönyvek
- 8/3 Demográfia

9. Törvények, rendeletek, jogszabályok

- 9/1 Általános
- 9/2 Egészségügyi
- 9/3 Gazdasági

10. Orvostudományok

- 10/1 Anatómia
- 10/2 Élettan-biokémia
- 10/3 Gyógyszertan
- 10/4 Kórélettan
- 10/5 Kórbonctan
- 10/6 Belgyógyászat
- 10/7 Sebészet
- 10/8 Urológia
- 10/9 Szülészeti- nőgyógyászat
- 10/10 Gyermekek- és csecsemőgyógyászat
- 10/11 Ideg- elmegyógyászat
- 10/12 Fül-orr-gégészeti
- 10/13 Szemészet
- 10/14 Bőrgyógyászat, nemibetegségek
- 10/15 Onkológia
- 10/16 Stomatológia
- 10/17 Radiológia
- 10/18 Fizikoterápia

11. Természettudományok

12. Egészségügyi szervezés

13. Orvostörténet

14. Ideológia, politika

15. Polgári védelem

16. Szabványok

17. Könyvtárügy

- 17/1 Bibliográfiák
- 17/2 Lelőhelyjegyzék
- 17/3 Szakszótárak /értelmező, helyesírási, műszaki, orvosi/
- 17/4 Nyelvi szótárak
- 17/5 Lexikonok
- 17/6 Cimtárak, helységnévtárak
- 17/7 Kézikönyvek

18. Egészségügyi intézmények évkönyvei

- 18/1 Országos Közegészségügyi Intézet
- 18/2 Országos Munkaegészségügyi Intézet
- 18/3 Országos Élelmezés- és Táplálkozástudományi Intézet
- 18/4 Fővárosi Köjál
- 18/5 Megyei Kórház, Kecskemét
- 18/6 Egyéb

19. Egyéb

/A szakrendet mintegy 10 oldalas "Utalók betürendes jegyzéke" egészíti ki, amely az egyes részterületek, témák beosztását szabályozza. Közlését nagy terjedelme miatt nem tartottuk szükségesnek. Az OOKDK-ban az érdeklődők rendelkezésére áll. Szerk./

K Ö Z L E M É N Y E K - H I R E K

JELENTKEZÉS TANFOLYAMRA

Az orvostudományi könyvtári hálózat szervezeti és működési szabályzatának 13.§./4.bek. /Eü.Közl.1961.22.szám/ értelmében minden könyvtárosnak szakképzettséggel kell rendelkeznie, illetve azt 1971. december 31-ig meg kell szereznie.

A szakképesítés megszerzésére az OOKDK folyamatosan, 1967.szeptemberétől kezdődően pedig újból lehetőséget ad, ismét könyvtárosképző szaktanfolyamot indít. A tanulmányi idő két és fél év. A levelező tagozaton fél-évenként kétszer 3 napos konferenciát tartunk. A fél-éveket vizsga zárja le. A negyedik félévben a hallgatóknak szakdolgozatot kell készíteniük. Az ötödik félév záróvizsgálata után a hallgatók képesítővizsgát tesznek és ezzel középfokú könyvtárosi szakképzettséget nyernek. Tantárgyak: könyvtártan, szakirodalmi tájékoztatás, orvosi terminológia, marxizmus-leninizmus, katalogizálás, osztályozás, idegen nyelv. A tanfolyamon a hallgatók gépirást nem tanulnak, de vizsgázni gépirásból is kötelesek.

A tanfolyamra érettségivel és egy idegen nyelv passzív tudásával rendelkező főfoglalkozású és részfoglalkozású könyvtárosok jelentkezhetnek. Amennyiben bármely alközpontunkban vagy tagkönyvtárunkban olyan könyvtárosi munkakörben működő vagy a könyvtár kezelésével megbízott dolgozó van, akinek még nem volna szakképzettsége, kérjük, küldje jelentkezését az OOKDK Hálózati és Módszertani Osztályára /Bp. VIII. Szentkirályi u. 21./ az alábbi adatok feltüntetésével: a jelentkező neve, munkahelye, beosztása és a választott idegen nyelv, amely-

ből felvételi vizsgát kíván tenni. A jelentkezés beküldésének határideje: 1967. augusztus 15.

KÖNYVTÁR SZAKOSOK FELVÉTELE AZ EGYETEMRE ÉS A TANÍTÓ-KÉPZŐ INTÉZETEKBE

A Felsőoktatási Tájékoztató szerint az 1967/68. tanévre könyvtáros szakosokat a következő intézményekbe vesznek fel:

A Budapesti Tudományegyetemen a 3 éves levelező kiegészítő-tagozatra olyan könyvtárosokat, akik egyetemi végzettséggel és a tanév kezdetéig legalább másfél éves könyvtári gyakorlattal rendelkeznek.

Jelentkezési határidő: május 15.

Az egyetemen a nappali tagozaton az eddigi tanulmányi rend bizonyos mértékig megváltozik. A tanulmányi rend átszervezése miatt az idén csak magyar, történelem, ill. idegen nyelvi tanári szakokra lesz felvétel. Ezekről legkorábban az I. év sikeres befejezése után át lehet szakosodni a nem tanári szakokra, így könyvtár szakra is. Könyvtáros szakképzés tehát továbbra is lesz a nappali tagozaton, de az eddigitől némileg eltérő formában. - Kétszakos levelező, ill. esti tagozat az idén nem indul. Ez az oktatási forma általában visszafejlődőben, sőt megszűnőben van.

A Debreceni és Szombathelyi Tanítóképző Intézet népművelő-könyvtáros szak nappali tagozatára 40-40 hallgatót vesznek fel. Mindkét intézetben levelező tagozat is nyílik, olyanok számára, akik szeptemberig legalább másfél évet könyvtáros, ill. népművelési munkakörben töltöttek.

Jelentkezési határidő: itt is május 15.